

บทที่ 3

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอม

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ว่าการเพาะเห็ดหอมสามารถทำได้ 2 วิธีคือ

1. การเพาะในไม้
2. การเพาะในถุงพลาสติก

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลและการคิดต้นทุนการผลิตเห็ดหอมทั้ง 2 วิธีตามหลักการบัญชีต้นทุนและหลักการบัญชีที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูลการผลิตเห็ดหอม

การวิจัยครั้งนี้ได้ออกสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533 โดยสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เพาะเห็ดหอมหรือเจ้าของฟาร์มเห็ดหอมตามแบบสอบถามที่เตรียมไว้ ซึ่งมี 3 ประเภท คือ

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตหัวเชื้อและก้อนเชื้อเห็ดหอม
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนจากการเพาะเห็ดหอมในไม้
3. แบบสอบถามเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนจากการเพาะเห็ดหอมในถุงพลาสติก

แต่เนื่องจากว่ายังไม่เคยมีผู้ใดหรือหน่วยงานใดสำรวจจำนวนฟาร์มเห็ดหอมไว้อย่างเป็นทางการ และจำนวนฟาร์มมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มีหลายฟาร์มที่เลิกกิจการไป ในขณะที่มีฟาร์มเห็ดหอมเปิดใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับเห็ดหอมชอบอากาศหนาวเย็นและต้องใช้ไม้ก่อกองซึ่งเป็นไม้ต้นน้ำลำธาร เกษตรกรจึงนิยมเพาะเห็ดหอมในป่าหรือบนภูเขาซึ่งบางแห่งไม่สะดวกที่จะเข้าไปเก็บข้อมูล เพราะจะทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายสูงและเสี่ยงต่อภัยอันตราย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้พยายามเก็บข้อมูลให้มากที่สุด โดยสัมภาษณ์ทุกฟาร์มในเขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และกรุงเทพมหานคร ที่ทราบที่อยู่และสามารถไปถึงได้โดยสะดวก

ส่วนประกอบของต้นทุนการผลิตเห็ดหอม

จากการศึกษาพบว่าการผลิตเห็ดหอมสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การผลิตหัวเชื้อเมล็ดข้าวฟ่าง
2. การผลิตหัวเชื้อเชื้อเส้นใยหรือก้อนเชื้อเห็ดหอม
3. การเพาะเห็ดหอมในไม้หรือในถุงพลาสติก

โดยในการผลิตทั้ง 3 ขั้นตอน จะประกอบด้วยต้นทุน 3 ประเภท คือ

- ก. วัตถุดิบทางตรง
- ข. ค่าแรงทางตรง
- ค. ค่าใช้จ่ายในการผลิต

ก. วัตถุดิบทางตรง หมายถึง วัตถุดิบที่นำไปใช้ในการผลิตสินค้าโดยตรง และสามารถคำนวณได้โดยง่ายว่าต้นทุนวัตถุดิบที่รวมอยู่ในการผลิตสินค้า 1 หน่วยเป็นเท่าใด ในแต่ละขั้นตอนการผลิตเห็ดหอมมีลักษณะและประเภทของวัตถุดิบทางตรงแตกต่างกันดังนี้

1. การผลิตหัวเชื้อเมล็ดข้าวฟ่าง

1.1 ค่าสายพันธุ์เห็ดหอม จากการสำรวจฟาร์มผู้ผลิตหัวเชื้อเห็ดหอมพบว่าในระยะแรกจะนำสายพันธุ์เห็ดหอมมาจากต่างประเทศ แล้วนำมาเพาะให้ออกดอก ราคาค่าสายพันธุ์เห็ดหอมที่มีการซื้อขายกันในต่างประเทศ ราคาหลดละ 40 \$US (รวมค่าขนส่งประมาณ 5 \$US) โดย 1 หลอด สามารถตัดต่อลงอาหารวันได้อีก 5 ขวดแบบ

1.2 ค่าอาหารวัน P.D.A. ฟาร์มผู้ผลิตหัวเชื้อเห็ดหอมส่วนใหญ่จะเตรียมอาหารวันเอง โดยเตรียมไว้สำหรับการแยกเชื้อเห็ดจากดอกเห็ดมาเลี้ยงบนอาหารนี้เพื่อให้เป็นเนื้อเชื้อบริสุทธิ์ สำหรับใช้ในการขยายพันธุ์ลงในเมล็ดข้าวฟ่าง และก้อนเชื้อเชื้อเส้นใยตามลำดับวิธีการคำนวณต้นทุนค่าอาหารวันต่อขวดมีดังนี้

$$\text{ต้นทุนค่าอาหารวันต่อขวด} = \frac{\text{ค่าอาหารวันทั้งหมด}}{\text{จำนวนขวดที่ผลิตได้}}$$

1.3 เมล็ดข้าวฟ่าง เป็นเมล็ดพืชที่นิยมใช้ในการทำหัวเชื้อเห็ด เนื่องจากเป็นวัสดุที่หาง่ายและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป โดยปกติหัวเชื้อ 1 ขวดแบบจะบรรจุเมล็ดข้าวฟ่าง 150-180 กรัม จากการสำรวจตลาดพบว่าเมล็ดข้าวฟ่างราคาก็โลกรั่มละ 7 บาท วิธีการคำนวณต้นทุนเมล็ดข้าวฟ่างต่อขวดมีดังนี้

ต้นทุนเมล็ดข้าวฟ่างต่อขวด = น้ำหนักเมล็ดข้าวฟ่างเป็นกิโลกรัมต่อขวด X ราคาต่อกิโลกรัม

2. การผลิตหัวเชื้อซีลี้อยหรือก้อนเชื้อเห็ดหอม

2.1 หัวเชื้อเมล็ดข้าวฟ่างจากการผลิตขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ ต้นทุนรวมของค่าสายพันธุ์เห็ดหอม ค่าอาหารรุ้น ค่าเมล็ดข้าวฟ่าง ในกรณีที่ฟาร์มใดไม่ได้ทำหัวเชื้อเมล็ดข้าวฟ่างเอง ต้นทุนหัวเชื้อเมล็ดข้าวฟ่างนี้จะเท่ากับราคาที่ซื้อ

2.2 วัสดุเพาะ จากการสำรวจพบว่าฟาร์มส่วนใหญ่ใช้ซีลี้อย ไม้ยางพารา เป็นวัสดุเพาะ และวัสดุเสริมที่นิยมใช้ คือ รำ ดีเกลือ ยิปซั่ม มีบางฟาร์มที่เติมวัสดุเสริมชนิดอื่นอีก เช่น น้ำตาล ปูนขาว แป้งข้าวเจ้า แป้งข้าวโพด หินปูน และปุ๋ยยูเรีย เป็นต้น วิธีการคำนวณต้นทุนวัสดุเพาะต่อถุงมีดังนี้คือ

$$\text{ต้นทุนค่าวัสดุเพาะต่อถุง} = \frac{\text{ต้นทุนรวม (บาท)}}{\text{จำนวนถุงทั้งหมดที่ผลิตได้}}$$

3. การเพาะเห็ดหอมในไม้

3.1 หัวเชื้อซีลี้อยจากการผลิตขั้นตอนที่ 2 ได้แก่ต้นทุนค่าวัตถุดิบทางตรงรวมสะสมตั้งแต่การผลิตหัวเชื้อข้าวฟ่างในขั้นตอนที่ 1 รวมกับต้นทุนการผลิตหัวเชื้อซีลี้อยในขั้นตอนที่ 2 ในกรณีที่ฟาร์มใดไม่ได้ผลิตก้อนเชื้อเอง ต้นทุนหัวเชื้อซีลี้อยนี้จะเท่ากับราคาที่ซื้อ

3.2 ท่อนไม้ จากการสำรวจพบว่าส่วนใหญ่นิยมเพาะเห็ดหอมในท่อนไม้ก่อกอ แต่ก็มีบางฟาร์มที่ใช้ไม้เปา ขนาดของท่อนไม้ที่ใช้เพาะ คือ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3-5 นิ้ว ความยาวประมาณ 1 เมตร ราคาท่อนไม้ที่แต่ละฟาร์มซื้อแตกต่างกันมากแล้วแต่แหล่งที่ซื้อและการขนส่ง คือ ราคาตั้งแต่ 5-20 บาท ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในโครงการหลวงจะได้รับอนุญาตให้ตัดไม้ก่อกมาเพาะเห็ดหอมได้ จึงประเมินค่าแรงในการตัดท่อนไม้เป็นค่าท่อนไม้ในราคาท่อนละ 2 บาท

4. การเพาะในถุงพลาสติก

4.1 ก้อนเชื้อที่เลือกจากการผลิตขั้นตอนที่ 2 เช่นเดียวกับข้อ 3.1

ข. ค่าแรงทางตรง หมายถึงค่าแรงที่ต้องเกิดขึ้นเพื่อเปลี่ยนสภาพวัตถุดิบให้เป็นสินค้าสำเร็จรูป เป็นค่าแรงที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้านั้น ๆ โดยตรง และสามารถคำนวณต้นทุนค่าแรงที่ใช้ในการผลิตสินค้า 1 หน่วย ได้โดยง่าย

ในแต่ละขั้นตอนการผลิตเห็ดหอมมีลักษณะค่าแรงทางตรงแตกต่างกันดังนี้

1. การผลิตหัวเชื้อเห็ดหอม

1.1 ค่าแรงเตรียมอาหารรุ้น ได้แก่ค่าแรงที่ใช้ในการเตรียมหน้าต้มมันฝรั่ง ผสมกับวุ้น และน้ำตาล รวมถึงค่าแรงล้างขวด กรอกอาหารรุ้นใส่ขวด แล้วนำไปนึ่งในหม้อนึ่ง ความดันที่ความดันไอน้ำจำนวน 15 ปอนด์ต่อตารางนิ้ว นานประมาณ 20 นาที เมื่อนึ่งเสร็จแล้ว นำมาวางเรียงกัน สำหรับการเตรียมอาหารรุ้น 1 หม้อ คือ ประมาณ 30 กิโลกรัม ถ้าใช้คนทำ 1 คน จะใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

1.2 ค่าแรงเชี่ยเชื้อลงบนอาหารรุ้น ได้แก่ ค่าแรงที่ใช้ในการเชี่ยสายพันธุ์เห็ดหอมใส่ในขวดอาหารรุ้น โดยจะต้องทำในตู้เชี่ยเชื้อที่ฆ่าเชื้อแล้ว โดยการเปิดแสงอุลตราไวโอเล็ต หรือเช็ดภายในตู้ด้วยแอลกอฮอล์ ในการเชี่ยสายพันธุ์เห็ดหอมลงบนอาหารรุ้นนี้ คน 1 คนจะใช้เวลาเชี่ยประมาณ 0.5 นาที

1.3 ค่าแรงเตรียมเมล็ดข้าวฟ่าง ได้แก่ ค่าแรงในการนำเมล็ดข้าวฟ่างมาล้าง แช่น้ำทิ้งไว้ 1 คืน นำมาต้มพอบริ ประมาณ 1 ชั่วโมง แล้วนำไปผึ่งพอนแห้ง นำมากรอกใส่ขวดแบบที่ล้างเตรียมไว้แล้ว ใช้สาลี่อุดปากขวด และเอากระดาษหุ้มกับสาลี่อีกชั้นหนึ่งแล้วรัด

ด้วยยาง นำขวดข้าวฟ่างไปหนึ่งใบเหมือนหนึ่งความดันที่ความดัน 15 ปอนด์ต่อตารางนิ้วนาน 1 ชั่วโมง แล้วนำมาปล่อยทิ้งไว้ให้เย็น ในการเตรียมเมล็ดข้าวฟ่าง 300 กิโลกรัมจะใช้จำนวนคนและระยะเวลาการเตรียมดังนี้ คือ

กิจกรรม	จำนวนคน	จำนวนชั่วโมง
ล้างเมล็ดข้าวฟ่าง	3	1
ขน ไปหนึ่งแล้วตั้งให้แห้ง	1	1
กรอกใส่ขวด จุกสำลี เรียงใส่ตะแกรง	3	6.5
นำ ไปหนึ่งใบเหมือนหนึ่งความดัน	1	1

1.4 ค่าแรงเย็บเชื้อลงเมล็ดข้าวฟ่าง ได้แก่ ค่าแรงที่ใช้ในการเคาะข้าวฟ่าง ขนขวดข้าวฟ่างเข้าตู้เย็บเชื้อ เย็บเชื้ออาหารวันลงในขวดเมล็ดข้าวฟ่าง และขนขวดเมล็ดข้าวฟ่างออกจากตู้เย็บเชื้อนำไปเรียงชั้นชั้น โดยจะต้องทำในตู้เย็บเชื้อที่ฆ่าเชื้อแล้ว ในการเย็บเชื้ออาหารวันลงในขวดเมล็ดข้าวฟ่าง 1 ขวด คนงาน 1 คนจะใช้เวลาประมาณ 1 นาที

2. การผลิตหัวเชื้อที่เลี้ยงหรือก้อนเชื้อเห็ดหอม

2.1 ค่าแรงเตรียมถุงวัสดุเพาะ ได้แก่ ค่าแรงในการผสมที่เลี้ยงกับวัสดุเสริมหมักไว้แล้วบรรจุลงในถุงพลาสติกทนร้อน อัดวัสดุเพาะให้แน่น รวบปากถุง แล้วสวมคอขวดลงไปใช้ยางรัดให้แน่นออกด้วยสำลี เอากระดาษปิดทับแล้วรัดด้วยยาง เสริมแล้วนำไปหนึ่งฆ่าเชื้อด้วยหม้อหนึ่งความดัน หรือหม้อหนึ่งลูกทุ่งนาน 4-6 ชั่วโมง แล้วนำมาวางเรียงกันให้เย็นสนิทก่อนเพื่อรอการเย็บเชื้อต่อไป ในการเตรียมถุงวัสดุเพาะ 500 ถุง (น้ำหนักวัสดุเพาะประมาณ 500 กิโลกรัม) จะใช้จำนวนคนและจำนวนชั่วโมงดังนี้ คือ

กิจกรรม	จำนวนคน	จำนวนชั่วโมง
ผสมที่เลี้ยง	2	1
บรรจุที่เลี้ยงใส่ถุง (จ้างเหมา 100 ถุงในราคา 15 บาท)		
นำไปหนึ่งใบเหมือนหนึ่งลูกทุ่ง หรือหม้อหนึ่งความดัน	1	1

2.2 ค่าแรงเย็บเชือกลงถุงวัสดุเพาะ ได้แก่ ค่าแรงที่ใช้ในการเย็บเชือกจากเมล็ดข้าวฟ่างลงถุงวัสดุเพาะ โดยทั่วไป คน 1 คนจะสามารถเย็บเชือกจากเมล็ดข้าวฟ่างลงถุงวัสดุเพาะ 500 ถุงเสร็จได้ในเวลา 30 นาที

2.3 ค่าแรงนำถุงก้อนเชื้อเข้าโรงบ่มก้อนเชื้อ ได้แก่ ค่าแรงในการยกถุงก้อนเชื้อไปบ่มในโรงบ่ม ซึ่งรวมถึงค่าแรงในการฆ่าเชื้อและทำความสะอาดโรงบ่มก่อนยกถุงก้อนเชื้อมาวาง โดยคน 1 คนสามารถขนก้อนเชื้อ 500 ก้อน เข้าโรงบ่มเสร็จภายใน 3 ชั่วโมง และคน 1 คน ใช้เวลาในการฉีดยาเดือนละ 1 ครั้งๆ ละ 10 นาที ดังนั้นถ้าบ่มก้อนเชื้อนาน 4 เดือน จะต้องฉีดยา 4 ครั้ง

2.4 ค่าแรงนำถุงก้อนเชื้อออกจากโรงบ่มก้อนเชื้อ ได้แก่ ค่าแรงในการยกถุงก้อนเชื้อที่เส้นใยเจริญดีแล้วออกจากโรงบ่มก้อนเชื้อ เพื่อนำไปใช้เป็นหัวเชื้อที่เลือกสำหรับใส่ในก้อนไม้ ในกรณีที่เพาะเห็ดหอมในถุงพลาสติกจะนำถุงก้อนเชื้อที่บ่มดีแล้วออกจากโรงบ่มก้อนเชื้อไปไว้ในโรงเรือนเปิดดอก ค่าแรงในส่วนนี้จะคิดเป็นต้นทุนการผลิตก้อนเชื้อเพียงครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งหนึ่งจะคิดเป็นต้นทุนในขั้นตอนการเพาะ โดยทั่วไปคน 1 คนสามารถขนก้อนเชื้อ 500 ก้อน ออกจากโรงบ่มก้อนเชื้อไปโรงเรือนเปิดดอก เสร็จภายใน 5 ชั่วโมง ใช้เวลามากกว่าตอนขนก้อนเชื้อเข้าโรงบ่ม เพราะต้องแกะจุกสำลีและเรียงชั้นขึ้น

3. การเพาะเห็ดหอมในไม้

3.1 ค่าแรงเตรียมท่อนไม้ ได้แก่ ค่าแรงในการเจาะรูท่อนไม้ ใส่หัวเชื้อที่เลือกแล้วใช้ขี้ผึ้งทาปิดปากรูไว้ โดยทั่วไปถ้าใช้คนงาน 2 คนจะสามารถเจาะรูท่อนไม้ 50 ท่อนเสร็จใน 4 ชั่วโมง และถ้าใช้คนงาน 2 คน ใส่หัวเชื้อและทาขี้ผึ้งท่อนไม้จำนวน 50 ท่อนจะเสร็จใน 4 ชั่วโมง

3.2 ค่าแรงนำไม้ไปสถานที่เพาะ ได้แก่ ค่าแรงยกไม้ที่ใส่เชื้อแล้วไปวางเรียงในสถานที่เพาะซึ่งอาจเป็นโรงเรือน ใต้ถุนบ้าน หรือใต้ร่มไม้ก็ได้ โดยวางกองไว้แบบซ้อนเรียงกันตามความยาว โดยทั่วไปถ้าใช้คนงาน 1 คน จะสามารถนำท่อนไม้ 50 ท่อนไปเก็บในสถานที่เพาะ ซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันเสร็จใน 1 ชั่วโมง

3.3 ค่าแรงดูแลรักษาท่อนไม้และรดน้ำ ได้แก่ ค่าแรงในการกลับกองไม้ซึ่งจะทำทุก 10-12 วันในช่วงบ่มเชื้อ ค่าแรงในการเปลี่ยนวิธีกองไม้จากแบบวางซ้อนเรียงกัน

ตามความยาวเป็นแบบวงกลมหรือไฟ ค่าแรงในการยกไม้ไปแช่น้ำ ค่าแรงรดน้ำ และรวมถึงค่าแรงในการทายาฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ต่าง ๆ และค่าแรงในการแยกไม้ที่เสียออกจากสถานที่เพาะ โดยทั่วไปก่อนไม้จำนวน 50 ท่อน ถ้าใช้คนงาน 1 คน จะสามารถกลับกองไม้เสร็จภายใน 30 นาที และสามารถยกไม้ไปแช่น้ำเสร็จใน 1 ชั่วโมง

3.4 ค่าแรงในการเก็บดอก ได้แก่ ค่าแรงในการเดินเก็บดอกเห็ดตามก่อนไม้ที่เจริญพอที่จะเก็บเกี่ยวได้แล้ว โดยปกติก่อนไม้ 1 ท่อน สามารถเก็บผลผลิตได้ประมาณ 2-3 ปี เก็บดอกเห็ดได้ประมาณ 2-3 ครั้ง (Crop) ถ้าใช้คนงาน 4 คน เก็บดอกเห็ดจากก่อนไม้ จำนวน 50 ท่อน จะใช้เวลาประมาณ 10 นาทีต่อครั้งต่อวัน

3.5 ค่าแรงนำไม้ออกจากสถานที่เพาะ ได้แก่ ค่าแรงในการยกไม้ออกจากสถานที่เพาะเมื่อไม้หมดสภาพแล้ว โดยทั่วไปถ้าใช้คนงาน 1 คน จะสามารถนำก่อนไม้ 50 ท่อนออกจากสถานที่เพาะเสร็จใน 1 ชั่วโมง

4. การเพาะเห็ดหอมในถุงพลาสติก

4.1 ค่าแรงนำถุงก้อนเชื้อเข้าโรงเรือนเปิดดอก ได้แก่ ค่าแรงในการยกถุงก้อนเชื้อจากโรงเรือนบ่มมาเรียงไว้ในโรงเรือนสำหรับเปิดดอก รวมถึงค่าแรงในการทำความสะอาดโรงเรือน ก่อนยกถุงก้อนเชื้อมาวางลงฟาร์มโรงบ่มและโรงเรือนเปิดดอกเป็นโรงเดียวกัน จะไม่มีค่าแรงในส่วนนี้ สำหรับการคำนวณค่าแรงเช่นเดียวกับข้อ 2.4

4.2 ค่าแรงดูแลรักษาก้อนเชื้อและรดน้ำ ได้แก่ ค่าแรงในการดูแลเรื่องแสง อุณหภูมิ ความชื้นต่าง ๆ ให้พอเหมาะกับการออกดอก ซึ่งรวมถึงการกำจัดศัตรูของเห็ดหอมด้วย โดยทั่วไปในการรดน้ำก้อนเชื้อ 500 ก้อน ถ้าใช้คนงาน 1 คนจะใช้เวลาในการรดน้ำ 10 นาทีต่อครั้ง ถ้าอากาศร้อนอาจรดน้ำวันละ 3 ครั้ง ถ้าอากาศหนาวอาจรดน้ำวันละ 1 ครั้ง หรือไม่รดเลย โดยช่วงระยะเวลาที่ต้องรดน้ำอยู่ระหว่าง 120-180 วัน

4.3 ค่าแรงในการเก็บดอก ได้แก่ ค่าแรงในการเดินเก็บดอกเห็ดหอมตามก้อนเชื้อที่เส้นใยเจริญเต็มที่แล้วและเกิดดอกเห็ด โดยปกติก้อนเชื้อ 1 ก้อน สามารถให้ผลผลิตได้ประมาณ 3-5 ครั้ง โดยสามารถเก็บดอกเห็ดได้ครั้งละ 4-5 วัน ซึ่งในการเดินเก็บดอกเห็ดจากก้อนเชื้อ 500 ก้อน คนงาน 1 คนจะใช้เวลาประมาณ 45 นาทีต่อครั้งต่อวัน

4.4 ค่าแรงในการนำกิ่งก้านเชื้อออกจากโรงเรือนเปิดดอก ได้แก่ค่าแรงในการนำกิ่งก้านเชื้อที่หมดสภาพแล้วไม่สามารถเกิดดอกได้อีก หรือเกิดดอกน้อย ไม่คุ้มกับค่าดูแลรักษา ออกจากโรงเรือนเปิดดอกซึ่งรวมถึงค่าแรงในการทำความสะอาดโรงเรือนด้วย โดยทั่วไปคนงาน 1 คน สามารถขนกิ่งก้านเชื้อ 500 ก้อน ออกจากโรงเรือนเปิดดอกเสร็จภายใน 2 ชั่วโมง

การคำนวณค่าแรงทางตรงมีสูตรดังนี้คือ

ต้นทุนค่าแรงในการทำกิจกรรม

$$= \text{อัตราค่าแรง/วัน/คน} \times \frac{\text{จำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการทำกิจกรรม}}{\text{จำนวนชั่วโมงทำงานใน 1 วัน}} \times \text{จำนวนคน}$$

จากการที่ผู้วิจัยได้ออกสำรวจฟาร์มเพาะเห็ดหอม พบว่าฟาร์มส่วนใหญ่ที่จ้างแรงงาน จะจ้างแรงงานในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ แต่จะต้องเสียค่าอาหารและค่ารักษาพยาบาลให้คนงาน ซึ่งเมื่อรวมค่าจ้างและค่าสวัสดิการแล้วจะใกล้เคียงกับอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ ดังนั้นเพื่อความสะดวกในการคำนวณค่าแรงงาน ผู้วิจัยจึงคิดค่าแรงตามอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำของแต่ละจังหวัด โดยคิดตามจำนวนชั่วโมงที่ทำงานจริง และคิดชั่วโมงทำงานวันละ 8 ชั่วโมง ดังนี้

จังหวัด	อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำต่อวัน* (บาท)
กรุงเทพมหานคร	78
เชียงใหม่	71
เชียงราย	65

อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำนี้จะใช้ประเมินค่าแรงในกรณีที่ฟาร์มใช้แรงงานในครอบครัวทำงานเองด้วย ส่วนในกรณีที่เป็นการจ้างแรงงานเหมา เช่น จ้างคนงานบรรจุถุงเชื้อแล้วจะคิดตามอัตราค่าจ้างเหมาที่ตกลงกันล่วงหน้า ซึ่งส่วนใหญ่จะจ้างเหมาในราคา 15 บาทต่อ 100 ถุง

* เป็นอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำของปี พ.ศ. 2532

ค. ค่าใช้จ่ายในการผลิต หมายถึง ต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นในการผลิตสินค้าหรือบริการ ซึ่งนอกเหนือจากรายการวัตถุดิบทางตรง และค่าแรงทางตรง ค่าใช้จ่ายการผลิตของกิจการเพาะเห็ดหอมประกอบด้วย

- วัสดุสิ้นเปลือง คือ วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าแต่ใช้จำนวนน้อยหรือยากที่จะทราบได้ว่าต้องใช้วัตถุดิบเหล่านี้ในการผลิตสินค้า 1 หน่วย เท่ากับเท่าใด

ในการผลิตหัวเชื้อเห็ดหอม วัสดุสิ้นเปลือง ได้แก่ ขวดเหล้าแบน สำลีสลึง แอลกอฮอล์สำหรับจุดไฟ และฆ่าเชื้อ เป็นต้น

ในการผลิตก้อนเชื้อ วัสดุสิ้นเปลือง ได้แก่ ถุงพลาสติก คอขวด ยางรัดของ สำลีสลึง กระดาษ แอลกอฮอล์ และน้ำยาฆ่าเชื้อในห้องเชื้อ เป็นต้น

ในการเพาะเห็ดหอมในไม้ วัสดุสิ้นเปลือง ได้แก่ ดอกส่ว้น เทียนไข น้ำมันสนหรือน้ำมันพืช ฝาพลาสติกสำหรับคลุมก้อนไม้ เป็นต้น

ในการเพาะเห็ดหอมในถุงพลาสติก วัสดุสิ้นเปลือง ได้แก่ ตาข่ายพลาสติก พรางแสง ฝาพลาสติกสำหรับบุพื้นหรือบังแสง เป็นต้น

- ค่าแรงทางอ้อม คือ ค่าแรงที่ไม่ได้ใช้หรือเกี่ยวข้องกับการผลิตโดยตรง เช่น เงินเดือนผู้จัดการฟาร์ม ค่าแรงผู้ควบคุมงาน ยาม หรือภารโรง เป็นต้น

- ค่าเชื้อเพลิง ได้แก่ แก๊ส ไม้ฟืน แกลบ หรือน้ำมันที่ใช้ในการนึ่งฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ในขวดอาหารวัน ขวดข้าวฟ่างและก้อนเชื้อ เป็นต้น

- ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ได้แก่ ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์ ค่าซ่อมแซมอาคาร หรือโรงเรือน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าภาษีที่ดินและภาษีโรงเรือน เป็นต้น

- ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ หมายถึง ส่วนของมูลค่าของอาคารและอุปกรณ์ที่มีการเสื่อมสภาพ นำมาปันส่วนเป็นค่าใช้จ่ายแต่ละรอบระยะเวลาบัญชีตลอดอายุการใช้งานที่ประมาณไว้ ในที่นี้คิดค่าเสื่อมราคาโดยใช้อัตราเส้นตรง โดยไม่ต้องคำนึงถึงราคาซาก เพราะยากแก่การประเมินราคา มีสูตร คือ

$$\text{ค่าเสื่อมราคา} = \frac{\text{ราคาต้นทุนของอาคารและอุปกรณ์}}{\text{อายุการใช้งานโดยประมาณ}}$$

สำหรับอายุการใช้งานอาคารและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้งานในกิจการเพาะ
เห็ดหอม ผู้วิจัยได้ประมาณอายุการใช้งานตามการเสื่อมสภาพดังนี้

<u>ประเภทของอาคารและอุปกรณ์</u>	<u>อายุการใช้งาน</u>
อาคารคอนกรีต	20 ปี
อาคารไม้	10 ปี
โรงเรือนชั่วคราวมุงจาก	3-4 ปี
อุปกรณ์ต่าง ๆ ได้แก่	} 2-5 ปี
หม้อนึ่งความดัน	
หม้อนึ่งลูกทุ่ง	
เตา	
ตู้แช่แข็ง	
ตู้เย็น	
เครื่องสูบน้ำ	
บ่อน้ำบาดาล	
เครื่องพ่นฝอย	
บ่อน้ำสำหรับแช่ไม้	
เครื่องปั่นไฟ	
สว่าน	
รถเข็น	
และอุปกรณ์เบ็ดเตล็ด เป็นต้น	

การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอม

จากส่วนประกอบต้นทุนการผลิตเห็ดหอม สามารถจำแนกต้นทุนตามความสัมพันธ์ที่มีต่อปริมาณกิจกรรมออกได้ดังนี้

ก. ต้นทุนผันแปร (Variable costs) หมายถึง ต้นทุนซึ่งมีจำนวนรวมเปลี่ยนแปลงเป็นอัตราส่วนโดยตรงกับปริมาณการผลิต ได้แก่ วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงทางตรง วัสดุสิ้นเปลือง ค่าน้ำ ค่าไฟ และค่าซ่อมแซมอาคารและอุปกรณ์ โดยปกติอาคารจะเสื่อมสภาพตามระยะเวลา แต่เนื่องจากอาคารในที่นี้หมายถึงโรงเพาะที่ทำด้วยจาก ซึ่งก่อนทำการเพาะเห็ดหอมแต่ละปีจะมีการซ่อมแซมโรงจากให้อยู่ในสภาพดี ในที่นี้จึงอนุโลมถือเป็นต้นทุนผันแปร

ข. ต้นทุนคงที่ (Fixed costs) หมายถึง ต้นทุนที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิตภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ได้แก่ เงินเดือนผู้จัดการฟาร์ม เงินเดือนผู้ควบคุมงาน ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ ค่าเช่า ค่าภาษีที่ดินและโรงเรือน เป็นต้น

ต้นทุนคงที่ จะแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าฟาร์มจะทำการผลิตหรือไม่ก็ตาม ก็จะต้องเสียค่าใช้จ่ายส่วนนี้ การทำการผลิตได้มากเท่าใด ค่าใช้จ่ายต่อการผลิต 1 หน่วย ก็จะมีลดลง วิธีการผลิตที่มีต้นทุนคงที่น้อยจะได้เปรียบวิธีการผลิตที่มีต้นทุนคงที่มาก กรณีที่มีการหยุดการผลิต ฟาร์มใดยังมีการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรมากค่าเสื่อมราคาก็จะมากด้วย ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยของฟาร์มที่มีขนาดการลงทุนต่างๆ แตกต่างกัน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้แบ่งต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นออกเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดและค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสดอีกด้วย ดังนี้คือ

- ค่าใช้จ่ายเป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายเงินสดออกไป เช่น ค่าอาหาร วัน ค่าเมล็ดข้าวฟ่าง ค่าวัสดุเพาะ ค่าจ้างแรงงาน ค่าวัสดุสิ้นเปลือง และค่าเชื้อเพลิง เป็นต้น

- ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเงินสดออกไป เกิดจากการประเมินค่า โดยถือตามราคาตลาดของสินค้า หรือ อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ เช่น ค่าแรงงานในครอบครัว ค่าสายพันธุ์เห็ดหอมที่แยกจากดอกเห็ดสดที่เก็บจากในฟาร์ม ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ เป็นต้น

ในการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอม จะแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้
- ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอม ใน ไม้ของฟาร์มลักษณะต่าง ๆ
- ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก
- ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอม ในถุงพลาสติกของฟาร์มลักษณะต่าง ๆ
- ส่วนที่ 5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอม ใน ไม้กับในถุงพลาสติก

ในการวิเคราะห์แต่ละส่วน จะแยกวิเคราะห์ตามลักษณะการผลิตของกิจการฟาร์มเพาะเห็ดหอม ดังนี้

1. ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียว และใช้เงินลงทุนมาก
2. ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่น และใช้เงินลงทุนมาก
3. ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียว และใช้เงินลงทุนน้อย
4. ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่น และใช้เงินลงทุนน้อย
5. เกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวง

ในที่นี้ถือว่า ฟาร์มที่ลงทุนในอาคาร และอุปกรณ์ตั้งแต่ 100,000 บาทขึ้นไปเป็นการใช้เงินลงทุนมาก และฟาร์มที่ลงทุนในอาคารและอุปกรณ์ต่ำกว่า 100,000 บาท ถือว่าใช้เงินลงทุนน้อย ทั้งนี้ไม่ได้รวมรายการที่ดินด้วย เนื่องจากราคาที่ดินขึ้นอยู่กับทำเล ฟาร์มขนาดเล็กมีที่ดินราคาสูง เพราะอยู่ติดถนนใหญ่ทำให้มีสินทรัพย์ถาวร (ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์) เกิน 100,000 บาทไม่ถึงว่าใช้เงินลงทุนมาก

สำหรับฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่น ซึ่งมีการใช้อาคารและอุปกรณ์บางอย่างร่วมกัน เงินลงทุนในที่นี้หมายถึง ราคาอาคารและอุปกรณ์ที่ซื้อ มา มิใช่ราคาที่ดินบางส่วนเงินลงทุนให้การผลิตเห็ดหอม

จากการศึกษาพบว่า ฟาร์มที่ลงทุนในอาคารและอุปกรณ์มาก จะเป็นฟาร์มที่ผลิตหัวเชื้อเอง เพราะอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำหัวเชื้อมีราคาค่อนข้างสูง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพและอุปกรณ์ด้วย สำหรับฟาร์มที่ลงทุนในอาคารและอุปกรณ์ต่ำจะซื้อหัวเชื้อจากฟาร์มอื่นจึงไม่ต้องลงทุนในส่วนนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้

1.1 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียว และใช้เงินลงทุนมาก ได้แสดงรายละเอียดต้นทุนในตารางที่ 3.1 และสรุปต้นทุนการผลิตรวมในตารางที่ 3.2

ฟาร์มตัวอย่างที่เลือกมามีจำนวน 1 ฟาร์ม และมีระยะเวลาของรุ่นการผลิตหนึ่งเท่ากับ 2 ปี 4 เดือน ทำการเพาะในไม้ จำนวน 15,000 ท่อน และมีขั้นตอนการผลิต 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการทำหัวเชื้อซีลี้อย (เชื้อหัวเชื้อจากวันลงซีลี้อย) และขั้นตอนการเพาะในไม้ซึ่งจากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตของฟาร์มลักษณะนี้ พบว่า มีต้นทุนการผลิตเห็ดหอมทั้งหมดเท่ากับ 698,369.80 บาท ในจำนวนนี้เป็นต้นทุนการผลิตหัวเชื้อ เท่ากับ 35,645.80 บาท (ร้อยละ 5.10) และต้นทุนการเพาะในไม้ เท่ากับ 662,724 บาท (ร้อยละ 94.90)

ต้นทุนทั้งหมด อาจถือเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดได้ 578,417.80 บาท (ร้อยละ 82.82) และเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด 119,952 บาท (ร้อยละ 17.18)

ตารางที่ 3.1 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียว และใช้เงินลงทุนมาก (รุ่นการผลิตหนึ่ง = 2 ปี 4 เดือน)

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
การผลิตขั้นที่ 1 : การผลิตหัวเชื้อ (2,500 ขวด)			
<u>ต้นทุนผันแปร</u>			
1. วัตถุดิบทางตรง			
1.1 ค่าสายพันธุ์เห็ดหอม (10 หลอด)	10,400.00		10,400.00
1.2 ค่าอาหารวัน	194.00		194.00
1.3 ค่าเชื้อเลี้ยง	2,400.00		2,400.00
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	12,994.00		12,944.00
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 เตรียมวัน	81.25		81.25
2.2 เชื้อเชื้อลงวัน	17.00		17.00
2.3 เตรียมเชื้อเลี้ยง	780.00		780.00
2.4 เชื้อเชื้อลงเชื้อเลี้ยง	102.00		102.00
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	980.25		980.25
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	1,512.00		1,512.00
3.2 ค่าเชื้อเพลิง	3,810.25		3,810.25
3.3 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	144.00		144.00
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	5,466.25		5,466.25
รวมต้นทุนผันแปร	19,440.50		19,440.50
<u>ต้นทุนคงที่</u>			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		8,750.00	8,750.00
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		4,997.00	4,997.00
3. ค่าแรงทางอ้อม	2,400.00		2,400.00
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	58.30		58.30
รวมต้นทุนคงที่	2,458.30	13,747.00	16,205.30
รวมต้นทุนการผลิตหัวเชื้อทั้งหมด	21,898.80	13,747.00	35,645.80

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
การผลิตขั้นที่ 2 : การเพาะในไม้ (15,000 ท่อน)			
ต้นทุนผันแปร			
1. วัตถุดิบทางตรง			
1.1 ค่าท่อนไม้	210,000.00		210,000.00
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	210,000.00		210,000.00
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 เตรียมท่อนไม้	10,400.00		10,400.00
2.2 นำไม้ไปสถานที่เพาะ	6,500.00		6,500.00
2.3 ดูแลรักษาและรดน้ำ	17,940.00		17,940.00
2.4 เก็บดอก	10,400.00		10,400.00
2.5 นำไม้ออกจากสถานที่เพาะ	5,850.00		5,850.00
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	51,090.00		51,090.00
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	76,450.00		76,450.00
3.2 ค่าไฟ	1,704.00		1,704.00
3.3 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	1,500.00		1,500.00
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	79,654.00		79,654.00
รวมต้นทุนผันแปร	340,744.00		340,744.00
ต้นทุนคงที่			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		84,978.00	84,978.00
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		21,227.00	21,227.00
3. ค่าแรงทางอ้อม	215,600.00		215,600.00
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	175.00		175.00
รวมต้นทุนคงที่	215,775.00	106,205.00	321,980.00
รวมต้นทุนการเพาะในไม้ทั้งหมด	556,519.00	106,205.00	662,724.00

ตารางที่ 3.2 ต้นทุนการผลิตรวมต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้เพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก
(รุ่นการผลิตหนึ่ง = 2 ปี 4 เดือน)

(บาท)

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอม	การผลิตหัวเชื้อ		การเพาะในไม้		ต้นทุนการผลิตรวม	
	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ
ต้นทุนกับแปร						
1. ค่าวัตถุดิบทางตรง	12,994.00	36.45	210,000.00	31.69	222,994.00	31.93
2. ค่าแรงทางตรง	980.25	2.75	51,000.00	7.71	52,070.25	7.46
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต	5,466.25	15.34	79,654.00	12.02	85,120.25	12.19
รวมต้นทุนกับแปร	19,440.50	54.54	340,744.00	51.42	360,184.50	51.58
ต้นทุนคงที่						
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร	8,750.00	24.55	84,978.00	12.82	93,728.00	13.42
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	4,997.00	14.02	21,227.00	3.20	26,224.00	3.76
3. ค่าแรงทางอ้อม	2,400.00	6.73	215,600.00	32.53	218,000.00	31.21
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	58.30	0.16	175.00	0.03	233.30	0.03
รวมต้นทุนคงที่	16,205.30	45.46	312,980.00	48.58	338,185.30	48.42
รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด	35,645.80	100.00	662,724.00	100.00	698,369.80	100.00

จำนวนท่อน ไม้ทั้งหมดที่เพาะ = 15,000 ท่อน

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมต่อท่อน = $698,369.80 \div 15,000 = 46.56$ บาท

จากตารางที่ 3.2 แสดงต้นทุนการผลิตเห็ดหอมโดยคำนวณในรูปร้อยละ ถ้าต้นทุนการผลิตทั้งหมด เท่ากับ 100 บาท จะเป็นต้นทุนผันแปร 51.58 บาท และต้นทุนคงที่ 48.42 บาท ในส่วนของต้นทุนผันแปรนั้น ค่าวัตถุดิบทางตรง เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุดคือ 31.93 บาท ส่วนต้นทุนคงที่ ค่าแรงทางอ้อม เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 31.21 บาท

1.2 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่น และใช้เงินลงทุนมาก ได้แสดงรายละเอียดการคิดต้นทุนในตารางที่ 3.3 และสรุปต้นทุนการผลิตรวมในตารางที่ 3.4

ฟาร์มตัวอย่างที่เลือกมามีจำนวน 1 ฟาร์ม และมีระยะเวลาของรุ่นการผลิตหนึ่งเท่ากับ 2 ปี 4 เดือน มีขั้นตอนการผลิต 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการทำหัวเชื้อเมล็ดข้าวฟ่าง ขั้นตอนการทำก้อนเชื้อที่เลื่อย และขั้นตอนการเพาะในไม้ ซึ่งทำการเพาะทั้งหมด 6,000 ท่อน

จากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตของฟาร์มนี้ ตามตารางที่ 3.3 พบว่า มีต้นทุนการผลิตเห็ดหอมทั้งหมดเท่ากับ 293,680.10 บาท ในจำนวนนี้เป็นต้นทุนการผลิตหัวเชื้อ เท่ากับ 1,584.09 บาท (ร้อยละ 0.54) ต้นทุนการผลิตก้อนเชื้อ 1,975.51 บาท (ร้อยละ 0.67) และต้นทุนการเพาะในไม้ 290,120.50 บาท (ร้อยละ 98.79)

ต้นทุนทั้งหมด อาจถือเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดได้ 182,114.93 บาท (ร้อยละ 62.01) และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด 111,565.17 บาท (ร้อยละ 37.99)

จากตารางที่ 3.4 แสดงต้นทุนการผลิตเห็ดหอมโดยคำนวณในรูปร้อยละ ถ้าต้นทุนการผลิตทั้งหมด เท่ากับ 100 บาท จะเป็นต้นทุนผันแปร 23.89 บาท และต้นทุนคงที่ 76.11 บาท ในช่วงของต้นทุนผันแปรนั้น ค่าวัตถุดิบทางตรงเป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 10.88 บาท ส่วนต้นทุนคงที่ ค่าแรงทางอ้อม เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 38.14 บาท

1.3 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ ต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย จำนวน 47 ราย เนื่องจากระยะเวลาของรุ่นการผลิตหนึ่งของแต่ละฟาร์มไม่เท่ากัน จึงแบ่งออกเป็น

1.3.1 ฟาร์มที่มีระยะเวลาของรุ่นการผลิตหนึ่งเท่ากับ 3 ปี แสดงรายละเอียดการคิดต้นทุนในตารางที่ 3.5 และสรุปต้นทุนการผลิตรวมในตารางที่ 3.6

ตารางที่ 3.3 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่น และใช้เงินลงทุนมาก (รุ่นการผลิตหนึ่ง = 2 ปี 4 เดือน)

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
การผลิตขั้นที่ 1 : การผลิตหัวเชื้อ (50 ขวด)			
ต้นทุนผันแปร			
1. วัตถุดิบทางตรง			
1.1 ค่าสายพันธุ์เห็ดหอม	1,040.00		1,040.00
1.2 ค่าอาหารวัน	10.65		10.65
1.3 ค่าซีลี้อย	63.00		63.00
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	1,113.65		1,113.65
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 เตรียมวัน		4.50	4.50
2.2 เชื้อเชื้อลงวัน		2.22	2.22
2.3 เตรียมซีลี้อย		142.00	142.00
2.4 เชื้อเชื้อลงซีลี้อย		11.00	11.00
รวมค่าแรงทางตรง		159.72	159.72
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	85.50		85.50
3.2 ค่าเชื้อเพลิง	104.00		104.00
3.3 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	20.00		20.00
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	209.50		209.50
รวมต้นทุนผันแปร	1,323.15	159.72	1,482.87
ต้นทุนคงที่			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		44.50	44.50
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		56.31	56.31
3. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	0.41		0.41
รวมต้นทุนคงที่	0.41	100.81	101.22
รวมต้นทุนการผลิตหัวเชื้อทั้งหมด	1,323.56	260.53	1,584.09

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
การผลิตขั้นที่ 2 : การผลิตถุ่กัอนเชื้อ (560 ถู่)			
ต้นทุนผันแปร			
1. วัตถุดิบทางตรง			
1.1 ค่าวัสดุเพาะ	846.19		846.19
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	846.19		846.19
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 เตรียมถุ่วัสดุเพาะ	125.50		125.50
2.2 เชื้อเชื้อลงถุ่วัสดุเพาะ	8.88		8.88
2.3 นำกัอนเชื้อเข้าโรงบ่ม	35.50		35.50
2.4 นำกัอนเชื้อออกจากโรงบ่ม	35.50		35.50
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	205.38		205.38
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	480.00		480.00
3.2 ค่าเชื้อเพลิง	125.00		125.00
3.3 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	33.60		33.60
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	638.60		638.60
รวมต้นทุนผันแปร	1,690.17		1,690.17
ต้นทุนคงที่			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		235.20	235.20
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		49.44	49.44
3. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	0.70		0.70
รวมต้นทุนคงที่	0.70	284.64	285.34
รวมต้นทุนการผลิตถุ่กัอนเชื้อทั้งหมด	1,690.87	284.64	1,975.51

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
การผลิตขั้นที่ 3 : การเพาะในไม้			
(6,000 ท่อน)			
ต้นทุนผันแปร			
1. วัตถุดิบทางตรง			
1.1 ค่าท่อนไม้	30,000.00	-	30,000.00
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	30,000.00		30,000.00
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 เตรียมท่อนไม้	4,260.00		4,260.00
2.2 นำไปสถานที่เพาะ	1,065.00		1,065.00
2.3 ดูแลรักษาและรดน้ำ	5,360.50		5,360.50
2.4 เก็บดอก	2,840.00		2,840.00
2.5 นำไม้ออกจากสถานที่เพาะ	1,065.00		1,065.00
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	14,590.50	-	14,590.50
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	20,210.00		20,210.00
3.2 ค่าไฟ-น้ำมันเครื่องปั้นไฟ	1,200.00		1,200.00
3.3 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	1,000.00		1,000.00
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	22,410.00	-	22,410.00
รวมต้นทุนผันแปร	67,000.50		67,000.50
ต้นทุนคงที่			
1. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	100.00		100.00
2. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		87,500.00	87,500.00
3. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		23,520.00	23,520.00
4. ค่าแรงทางอ้อม	112,000.00	-	112,000.00
รวมต้นทุนคงที่	112,000.00	111,020.00	223,120.00
รวมต้นทุนการเพาะในไม้ทั้งหมด	179,100.50	111,020.00	290,120.50

ตารางที่ 3.4 ต้นทุนการผลิตรวมต่อรุ่นของนางรำที่ผลิตเพื่อจำหน่ายที่รวมกับการผลิตเพื่อชนิดอื่น และใช้เงินลงทุนมาก (ต้นทุนการผลิตหนึ่ง = 2 ปี 4 เดือน)
(บาท)

ต้นทุนการผลิตเพื่อจำหน่าย	การผลิตหัวเชื้อ		การผลิตก้อนเชื้อ		การเพาะในป่า		ต้นทุนการผลิตรวม	
	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ
ต้นทุนแม่โปร								
1. ค่าวัตถุดิบทางตรง	1,113.65	70.30	846.19	42.83	30,000.00	10.34	31,959.84	10.88
2. ค่าแรงทางตรง	159.72	10.08	205.38	10.40	14,590.50	5.09	14,955.60	5.11
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต	209.50	13.23	638.60	32.33	22,410.00	7.72	23,258.10	7.92
รวมต้นทุนแม่โปร	1,482.87	93.61	1,690.17	85.56	67,000.50	23.09	70,173.54	23.89
ต้นทุนคงที่								
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร	44.50	2.81	235.20	11.91	87,500.00	30.16	87,779.70	29.89
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	56.31	3.55	49.44	2.50	23,520.00	8.11	23,625.75	8.05
3. ค่าแรงทางอ้อม	-	-	-	-	112,000.00	38.61	112,000.00	38.14
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	0.41	0.03	0.70	0.03	100.00	0.03	101.11	0.03
รวมต้นทุนคงที่	101.22	6.39	285.34	14.44	223,120.00	78.91	223,506.56	76.11
รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด	1,584.09	100.00	1,975.51	100.00	290,120.50	100.00	293,680.10	100.00

จำนวนก่อนไม่หักต้นทุนคงที่เพาะ = 6,000 ก้อน
 ต้นทุนการผลิตเพื่อจำหน่ายต่อก้อน = $293,680.10 \div 6,000 = 48.95$ บาท

ตารางที่ 3.5 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียว
ซึ่งใช้เงินลงทุนน้อย และมีรุ่นการผลิตหนึ่ง = 3 ปี

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนการเพาะเห็ดหอมในไม้ (4,000 ท่อน)			
ต้นทุนผันแปร			
1. วัตถุดิบทางตรง			
1.1 ค่าซื้อหัวเชื้อ	20,000.00		20,000.00
1.2 ค่าท่อนไม้	20,000.00		20,000.00
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	40,000.00		40,000.00
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 เตรียมท่อนไม้	6,500.00		6,500.00
2.2 นำไม้ไปสถานที่เพาะ	3,250.00		3,250.00
2.3 ดูแลรักษาและรดน้ำ	21,233.00		21,233.00
2.4 เก็บดอก	5,200.00		5,200.00
2.5 นำไม้ออกจากสถานที่เพาะ	3,250.00		3,250.00
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	39,433.00		39,433.00
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	13,170.00		13,170.00
3.2 ค่าน้ำค่าไฟ	2,000.00		2,000.00
3.3 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	2,000.00		2,000.00
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	17,170.00		17,170.00
รวมต้นทุนผันแปร	96,603.00		96,603.00
ต้นทุนคงที่			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		39,000.00	39,000.00
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		4,962.51	4,962.51
3. ค่าแรงทางอ้อม	180,000.00		180,000.00
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	60.00		60.00
รวมต้นทุนคงที่	180,000.00	43,962.51	180,000.00
รวมต้นทุนการเพาะในไม้ทั้งหมด	276,663.00	43,962.51	320,625.51

ตารางที่ 3.6 ต้นทุนการผลิตรวมต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้เพียงชนิดเดียวซึ่ง
ใช้เงินลงทุนน้อย และมีรุ่นการผลิตหนึ่ง = 3 ปี

(บาท)

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอม	ต้นทุนการผลิตรวม	
	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ
<u>ต้นทุนผันแปร</u>		
1. ค่าวัตถุดิบทางตรง	40,000.00	12.47
2. ค่าแรงทางตรง	39,438.00	12.30
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต	17,170.00	5.36
รวมต้นทุนผันแปร	96,603.00	30.13
<u>ต้นทุนคงที่</u>		
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร	39,000.00	12.16
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	4,962.51	1.55
3. ค่าแรงทางอ้อม	180,000.00	56.14
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	60.00	0.02
รวมต้นทุนคงที่	224,022.51	69.87
รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด	320,625.51	100.00

จำนวนก้อนไม้ทั้งหมดที่เพาะ = 4,000 ก้อน

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมต่อก้อน = $320,625.51 \div 4,000 = 80.16$ บาท

ฟาร์มตัวอย่างที่เลือกมามีจำนวน 1 ฟาร์ม และมีขั้นตอนการผลิต 1 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเพาะในไม้ ซึ่งทำการเพาะทั้งหมด 4,000 ท่อน

จากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตของฟาร์มลักษณะนี้ ตามตารางที่ 3.5 พบว่า ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมทั้งหมด เท่ากับ 320,625.51 บาท ในจำนวนนี้ อาจถือเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดได้ 276,663.00 บาท (ร้อยละ 86.29) และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด 43,962.51 บาท (ร้อยละ 13.71)

จากตารางที่ 3.6 แสดงต้นทุนการผลิตเห็ดหอมโดยคำนวณในรูปร้อยละ ถ้าต้นทุนการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 100 บาท จะเป็นต้นทุนผันแปร 30.13 บาท และต้นทุนคงที่ 69.87 บาท ในส่วนของต้นทุนผันแปรนั้น ค่าวัตถุดิบทางตรง เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 12.47 บาท ส่วนต้นทุนคงที่ ค่าแรงทางอ้อม เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 56.14 บาท

1.3.2 ฟาร์มที่มีระยะเวลาของรุ่นการผลิตหนึ่งเท่ากับ 2 ปี 4 เดือน แสดงรายละเอียดการคิดต้นทุนในตารางที่ 3.7 และสรุปต้นทุนการผลิตรวมในตารางที่ 3.8

ฟาร์มตัวอย่างที่เลือกมามีจำนวน 1 ฟาร์ม และมีขั้นตอนการผลิต 1 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเพาะในไม้ ซึ่งทำการเพาะทั้งหมด 2,000 ท่อน

จากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตของฟาร์มลักษณะนี้ ตามตารางที่ 3.7 พบว่า ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมทั้งหมด เท่ากับ 295,133.67 บาท ในจำนวนนี้ อาจถือเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดได้ 226,347 บาท (ร้อยละ 76.69) และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด 68,786.67 บาท (ร้อยละ 23.31)

จากตารางที่ 3.8 แสดงต้นทุนการผลิตเห็ดหอมโดยคำนวณในรูปร้อยละ ถ้าต้นทุนการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 100 บาท จะเป็นต้นทุนผันแปร 29.16 บาท และต้นทุนคงที่ 70.84 บาท ในส่วนของต้นทุนผันแปรนั้น ค่าวัตถุดิบทางตรง เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 19.21 บาท ส่วนต้นทุนคงที่ ค่าแรงทางอ้อม เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 47.43 บาท

1.4 เกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวง (45 ราย)และมีระยะเวลาของรุ่นการผลิตหนึ่ง เท่ากับ 2 ปี 4 เดือน แสดงรายละเอียดการคิดต้นทุนในตารางที่ 3.9 และสรุปต้นทุนการผลิตรวมในตารางที่ 3.10

ตารางที่ 3.7 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียว
ซึ่งใช้เงินลงทุนน้อย และมีรุ่นการผลิตหนึ่ง = 2 ปี 4 เดือน

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
<u>ต้นทุนการเพาะเห็ดหอมในไม้ (2,000 ก้อน)</u>			
<u>ต้นทุนผันแปร</u>			
1. วัตถุดิบทางตรง			
1.1 ค่าซื้อหัวเชื้อ	26,680.00		26,680.00
1.2 ค่าท่อนไม้	30,000.00		30,000.00
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	56,680.00		56,680.00
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 เตรียมท่อนไม้	3,120.00		3,120.00
2.2 นำไม้ไปสถานที่เพาะ	390.00		390.00
2.3 ดูแลรักษาและรดน้ำ	3,315.00		3,315.00
2.4 เก็บดอก	2,600.00		2,600.00
2.5 นำไม้ออกจากสถานที่เพาะ	390.00		390.00
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	9,815.00		9,815.00
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	4,952.00		4,952.00
3.2 ค่าน้ำค่าไฟ	7,000.00		7,000.00
3.3 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	7,600.00		7,600.00
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	19,552.00		19,552.00
รวมต้นทุนผันแปร	86,047.00		86,047.00
<u>ต้นทุนคงที่</u>			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		35,000.00	35,000.00
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		33,786.67	33,786.67
3. ค่าแรงทางอ้อม	140,000.00	-	140,000.00
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	300.00		300.00
รวมต้นทุนคงที่	140,300.00	68,786.67	209,086.67
รวมต้นทุนการเพาะในไม้ทั้งหมด	226,347.00	68,786.67	295,133.67

ตารางที่ 3.8 ต้นทุนการผลิตรวมต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้เพียงชนิดเดียวซึ่งใช้เงินลงทุนน้อย และมีรุ่นการผลิตหนึ่ง = 2 ปี 4 เดือน

(บาท)

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอม	ต้นทุนการผลิตรวม	
	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ
ต้นทุนผันแปร		
1. ค่าวัตถุดิบทางตรง	56,680.00	19.21
2. ค่าแรงทางตรง	9,815.00	3.33
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต	19,552.00	6.62
รวมต้นทุนผันแปร	86,047.00	29.16
ต้นทุนคงที่		
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร	35,000.00	11.86
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	33,786.67	11.45
3. ค่าแรงทางอ้อม	140,000.00	47.43
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	300.00	0.10
รวมต้นทุนคงที่	209,086.67	70.84
รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด	295,133.67	100.00

จำนวนก่อนไม้ทั้งหมดที่เพาะ = 2,000 ท่อน

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมต่อท่อน = $295,133.67 \div 2,000 = 147.57$ บาท

ตารางที่ 3.9 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ต่อรุ่นของเกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวง
(45 ราย) ซึ่งใช้เงินลงทุนน้อย และมีรุ่นการผลิตหนึ่ง = 2 ปี 4 เดือน
(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนการเพาะเห็ดหอมในไม้ (7,200 ท่อน)			
ต้นทุนผันแปร			
1. วัสดุคูปทางตรง			
1.1 ค่าซื้อหัวเชื้อ	36,000.00		36,000.00
1.2 ค่าซื้อท่อนไม้		14,400.00	14,400.00
รวมต้นทุนวัสดุคูปทางตรง	36,000.00	14,400.00	50,400.00
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 เตรียมท่อนไม้		15,975.00	15,975.00
2.2 นำไม้ไปสถานที่เพาะ		3,195.00	3,195.00
2.3 ดูแลรักษาและรดน้ำ		87,862.50	87,862.50
2.4 เก็บดอก		35,943.75	35,943.75
2.5 นำไม้ออกจากสถานที่เพาะ		3,195.00	3,195.00
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง		146,171.25	146,171.25
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	5,904.90		5,904.90
3.2 ค่าน้ำค่าไฟ	450.00		450.00
3.3 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	22,500.00		22,500.00
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	28,854.90		28,854.00
รวมต้นทุนผันแปร	64,854.90	160,571.25	225,426.15
ต้นทุนคงที่			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร			
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		9,225.00	9,225.00
3. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	675.00		675.00
รวมต้นทุนคงที่	675.00	9,225.00	9,900.00
รวมต้นทุนการเพาะในไม้ทั้งหมด	65,529.90	169,796.25	235,326.15

ตารางที่ 3.10 ต้นทุนการผลิตรวมต่อรุ่นของเกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวง
(45 ราย) ซึ่งใช้เงินลงทุนน้อยและมีรุ่นการผลิตหนึ่ง = 2 ปี 4 เดือน
(บาท)

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอม	ต้นทุนการผลิตรวม	
	จำนวนเงิน	อัตราร้อยละ
<u>ต้นทุนผันแปร</u>		
1. ค่าวัตถุดิบทางตรง	50,400.00	21.42
2. ค่าแรงทางตรง	146,171.25	62.11
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต	28,854.90	12.26
รวมต้นทุนผันแปร	225,426.15	95.79
<u>ต้นทุนคงที่</u>		
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร	-	-
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	9,225.00	3.92
3. ค่าแรงทางอ้อม	-	-
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	675.00	0.29
รวมต้นทุนคงที่	9,900.00	4.21
รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด	235,326.15	100.00

จำนวนท่อนไม้ทั้งหมดที่เพาะ = 7,200 ท่อน

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมต่อท่อน = $235,326.15 \div 7,200 = 32.68$ บาท

เกษตรกรตัวอย่างที่เลือกมีจำนวน 45 รายและมีขั้นตอนการผลิตเพียง 1 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเพาะในไม้ ซึ่งทำการเพาะทั้งหมด 7,200 ท่อน

จากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตของฟาร์มลักษณะนี้ ตามตารางที่ 3.9 พบว่า ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมทั้งหมด เท่ากับ 235,326.15 บาท ในจำนวนนี้ อาจถือเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดได้ 65,529.90 บาท (ร้อยละ 27.85) และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด 169,796.25 บาท (ร้อยละ 72.15)

จากตารางที่ 3.10 แสดงต้นทุนการผลิตเห็ดหอมโดยคำนวณในรูปร้อยละ ถ้าต้นทุนการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 100 บาท จะเป็นต้นทุนผันแปร 95.79 บาท และต้นทุนคงที่ 4.21 บาท ในส่วนของต้นทุนผันแปรนั้น ค่าวัตถุดิบทางตรง เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 62.11 บาท ส่วนต้นทุนคงที่ ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 3.92 บาท

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าฟาร์มลักษณะนี้ไม่มีค่าแรงทางอ้อม เพราะเกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวง มีจำนวนไม้ที่เพาะเฉลี่ยเพียงครัวเรือนละ 160 ท่อน และแรงงานที่ใช้เป็นแรงงานในครัวเรือน เกษตรกรเจ้าของท่อนไม้จะเป็นผู้ทำและควบคุมดูแลไปพร้อมกัน จึงไม่สามารถแยกค่าแรงในส่วนนี้ และได้ถือว่าเป็นค่าแรงตรงทั้งหมด

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอมใน ไม้ของฟาร์มลักษณะต่างๆ ได้แก่

1. ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก (จากตารางที่ 3.2)
2. ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก (จากตารางที่ 3.4)
3. ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย (จากตาราง 3.6 และตารางที่ 3.8)
4. เกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวง จำนวน 45 ราย (จากตารางที่ 3.10)

จากผลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมใน ไม้ ตามตารางที่ 3.2, 3.4, 3.6, 3.8 และ 3.10 นำมาคำนวณต้นทุนการผลิตต่อไม้ 1 ท่อน และต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม ดังที่ปรากฏในตารางที่ 3.11

ตารางที่ 3.11 เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ของฟาร์มลักษณะต่าง ๆ

(บาท)

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้	ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนมาก		ผลิตหลายชนิด-ลงทุนมาก		ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนน้อย		โครงการหลวง	
	ต้นทุน/ก่อน	ต้นทุน/ผลผลิต 1 กิโลกรัม	ต้นทุน/ก่อน	ต้นทุน/ผลผลิต 1 กิโลกรัม	ต้นทุน/ก่อน	ต้นทุน/ผลผลิต 1 กิโลกรัม	ต้นทุน/ก่อน	ต้นทุน/ผลผลิต 1 กิโลกรัม
น้ำหนักผลผลิตรวม (กิโลกรัม)	85,000		3,000		39,700		7,200	
จำนวนท่อนไม้ที่เพาะ (ท่อน)	15,000		6,000		6,200		7,200	
ต้นทุนผันแปร								
1. วัสดุปลูกทางตรง	14.87	2.63	5.33	10.65	16.11	2.97	7.00	7.00
2. ค่าแรงทางตรง	3.47	0.61	2.49	4.99	8.21	1.52	20.30	20.30
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต	5.67	1.00	3.88	7.75	6.12	1.13	4.01	4.01
รวมต้นทุนผันแปร	24.01	4.24	11.70	23.39	30.44	5.62	31.31	31.31
ต้นทุนคงที่								
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร	6.25	1.10	14.63	29.26	12.33	2.28	-	-
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	1.75	0.31	3.94	7.88	6.46	1.19	1.28	1.28
3. ค่าแรงทางอ้อม	14.53	2.57	18.67	37.33	53.33	9.85	-	-
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	0.02	0.00	0.02	0.03	0.06	0.01	0.09	0.09
รวมต้นทุนคงที่	22.55	3.98	37.25	74.50	72.18	13.33	1.38	1.38
รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด	46.56	8.22	48.95	97.89	102.63	18.95	32.68	32.68

จากตารางที่ 3.11 สรุปได้ว่า ต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม ของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมากจะสูงที่สุดคือ 97.89 บาท รองลงมาคือเกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวง 32.68 บาท ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย คือ 18.95 บาท และฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียว และใช้เงินลงทุนมาก จะมีต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัมต่ำที่สุด คือ 8.22 บาท

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การเปรียบเทียบสมบูรณ์มากขึ้น จึงได้แสดงการเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตต่อไม้ที่ใช้เพาะ 1 ท่อน ซึ่งสรุปได้ว่า ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อยมีต้นทุนการผลิตต่อท่อนสูงที่สุด คือ 102.63 บาท ในจำนวนนี้เป็นต้นทุนคงที่ 72.18 บาท และต้นทุนผันแปร 30.44 บาท รองลงมาคือ ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก มีต้นทุนการผลิตต่อท่อนเท่ากับ 48.95 บาท ในจำนวนนี้เป็นต้นทุนคงที่ 37.25 บาท และต้นทุนผันแปร 11.70 บาท ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก มีต้นทุนการผลิตต่อท่อนเท่ากับ 46.56 บาท ในจำนวนนี้เป็นต้นทุนคงที่ 22.55 บาท และต้นทุนผันแปร 24.01 บาท และเกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวงมีต้นทุนการผลิตต่อท่อนต่ำที่สุด คือ 32.68 บาท ในจำนวนนี้เป็นต้นทุนผันแปร 31.31 บาท และต้นทุนคงที่ 1.37 บาท

จะเห็นได้ว่า ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก มีต้นทุนการผลิตต่อท่อนค่อนข้างต่ำ แต่กลับมีต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัมค่อนข้างสูง ทั้งนี้เนื่องจากผลผลิตที่ได้ต่ำมาก อาจเนื่องมาจาก สภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศของสถานที่เพาะ และการดูแลรักษาไม่ทั่วถึง เนื่องจากเพาะเห็ดหลายชนิด แม้ว่าฟาร์มนี้จะได้เปรียบในแง่ที่สามารถจัดหาท่อนไม้ก่อน ซึ่งเป็นไม้ที่เหมาะสมในการเพาะเห็ดหอมมากที่สุดมาใช้ และสามารถซื้อได้ในราคาเพียง 5 บาทก็ตาม

จากตารางที่ 3.11 เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบส่วนประกอบของต้นทุนการผลิตต่อท่อนของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้ในลักษณะต่างๆ พบว่า ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้เพียงชนิดเดียวและลงทุนน้อย มีต้นทุนค่าวัตถุดิบทางตรงต่อท่อนสูงที่สุด คือ 16.11 บาท ในจำนวนนี้เป็นค่าท่อนไม้ 8.33 บาท $[(20,000 + 30,000) \div 6,000]$ และค่าซื้อหัวเชื้อ 7.78 บาท $[(20,000 + 26,680) \div 6,000]$ รองลงมาคือฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและลงทุนมาก มีต้นทุนค่าวัตถุดิบทางตรงต่อท่อนเท่ากับ 14.87 บาท ในจำนวนนี้เป็นค่าท่อนไม้ 14 บาท และค่าหัวเชื้อที่ผลิตเอง 0.87 บาท เกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวง มีต้นทุนค่าวัตถุดิบทางตรงต่อท่อนเท่ากับ 7 บาท ในจำนวนนี้เป็นค่าท่อนไม้ที่ประเมินเป็นค่าตัด 2 บาท และค่าซื้อหัวเชื้อ 5 บาท สำหรับฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก มีต้นทุนค่าวัตถุดิบทางตรงต่ำที่สุด คือ 5.33 บาทในจำนวนนี้เป็นค่าท่อนไม้ 5 บาท และค่าหัวเชื้อที่ผลิตเอง 0.33 บาท จะ

เห็นได้ว่าฟาร์มที่ลงทุนมากจะมีต้นทุนผันแปรที่เป็นค่าหัวเชื้อต่ำกว่าฟาร์มที่ลงทุนน้อยและเกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวงเนื่องจากฟาร์มที่ลงทุนมากจะผลิตหัวเชื้อเอง จึงมีต้นทุนค่าหัวเชื้อส่วนที่เป็นต้นทุนผันแปรต่ำมาก แต่ต้นทุนการผลิตหัวเชื้อส่วนใหญ่จะเป็นต้นทุนคงที่ ซึ่งต้นทุนคงที่ต่อก่อนจะสูงหรือต่ำเพียงใดขึ้นอยู่กับปริมาณการผลิต ถ้าผลิตมากต้นทุนคงที่ต่อก่อนจะต่ำ และถ้าผลิตน้อยต้นทุนคงที่ต่อก่อนจะสูง สำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวงและฟาร์มที่ลงทุนน้อย จะมีต้นทุนค่าหัวเชื้อสูงกว่าฟาร์มที่ลงทุนมาก เพราะไม่ได้ผลิตหัวเชื้อเองแต่ต้องซื้อหัวเชื้อในราคาจากผู้ขาย ได้รวมต้นทุนคงที่และกำไรไว้แล้ว

สำหรับค่าแรงทางตรง เกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวงจะมีต้นทุนประเภทนี้สูงที่สุดคือ 20.30 บาทต่อก่อน ทั้งนี้เนื่องจากมีค่าแรงในการกลั่นกรองไม้และยกไม้ไปแช่น้ำค่อนข้างสูง อาจเป็นเพราะแหล่งน้ำที่จะใช้แช่น้ำอยู่ไกลจากสถานที่เพาะและแรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครอบครัว มิได้จ้างคนงานทำในลักษณะธุรกิจเพราะจำนวนไม้ที่เพาะน้อยมากเฉลี่ยครัวเรือนละ 160 ท่อน อาจเป็นไปได้ที่เกษตรกรจะทำในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป โดยมีได้คำนึงถึงเรื่องประสิทธิภาพการทำงานเท่าใดนัก สำหรับฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและลงทุนน้อยมีค่าแรงทางตรงเท่ากับ 8.21 บาทต่อก่อน สูงกว่าฟาร์มที่ลงทุนมากทั้งที่ผลิตเห็ดหอมชนิดเดียวกันและผลิตร่วมกับเห็ดชนิดอื่น ทั้งนี้เนื่องจากมีฟาร์มหนึ่งในกลุ่มที่มีระยะเวลาการผลิตของรุ่นหนึ่งเท่ากับ 3 ปีมากกว่าฟาร์มลักษณะอื่นซึ่งมีระยะเวลาของรุ่นการผลิตหนึ่งเท่ากับ 2 ปี 4 เดือน จึงทำให้มีต้นทุนค่าดูแลรักษาสูงกว่าฟาร์มอื่นๆ สำหรับฟาร์มที่ลงทุนมากมีต้นทุนค่าแรงทางตรงต่ำกว่าฟาร์มที่ลงทุนน้อย เนื่องจากสามารถประหยัดค่าแรงในการกลั่นกรองไม้ และยกไม้ไปแช่น้ำได้เพราะใช้เครื่องพ่นฝอยรดน้ำ และใช้วิธีล้มไม้เพื่อกระตุ้นให้ออกดอกในบริเวณเดียวกัน โดยไม่ต้องยกไม้ไปแช่น้ำที่อื่น

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก

3.1 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก ได้แสดงรายละเอียดการคิดต้นทุนในตารางที่ 3.12 และสรุปต้นทุนการผลิตรวมในตารางที่ 3.13

ฟาร์มตัวอย่างที่เลือกมามีจำนวน 2 ฟาร์ม และมีระยะเวลาของรุ่นการผลิตหนึ่งเท่ากับ 1 ปี มีขั้นตอนการผลิต 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการทำหัวเชื้อเมล็ดข้าวฟ่าง ขั้นตอนการทำก้อนเชื้อที่เลือก และขั้นตอนการเพาะในถุงพลาสติก ซึ่งทำก้อนเชื้อทั้งหมด 155,000 ก้อน รวมน้ำหนักวัสดุเพาะ 95,000 กิโลกรัม และมีก้อนเชื้อเสียในขั้นตอนการบ่มก้อนเชื้อ 32,000 ก้อน จึงเหลือยกไปขั้นตอนการเพาะ 123,000 ก้อน

ตารางที่ 3.12 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
การผลิตขั้นที่ 1 : การผลิตหัวเชื้อ (3,300 ขวด)			
ต้นทุนผันแปร			
1. วัตถุดิบทางตรง			
1.1 ค่าสายพันธุ์เห็ดหอม	4,160.00		4,160.00
1.2 ค่าอาหารรุ้น	103.90		103.90
1.3 ค่าข้าวฟ่าง	4,470.00		4,470.00
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	8,733.90		8,733.90
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 เตรียมรุ้น	48.75		48.75
2.2 เชื้อเชื้อลงรุ้น	16.25		16.25
2.3 เตรียมข้าวฟ่าง	780.00		780.00
2.4 เชื้อเชื้อลงข้าวฟ่าง	688.38		688.38
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	1,533.38		1,533.38
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	4,455.00		4,455.00
3.2 ค่าเชื้อเพลิง	1,103.00		1,103.00
3.3 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	5,800.00		5,800.00
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	11,358.00		11,358.00
รวมต้นทุนผันแปร	21,625.28		21,625.28
ต้นทุนคงที่			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		21,750.00	21,750.00
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		24,415.00	24,415.00
3. ค่าแรงทางอ้อม	624.00		624.00
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	75.00		75.00
รวมต้นทุนคงที่	699.00	46,165.00	46,864.00
รวมต้นทุนการผลิตหัวเชื้อทั้งหมด	22,324.28	46,165.00	68,489.28

ตารางที่ 3.12 (ต่อ)

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
การผลิตขั้นที่ 2 : การผลิตถุงก๊อปปี้ (155,000 ก้อน)			
ต้นทุนผันแปร			
1. วัตถุดิบทางตรง			
1.1 ค่าวัสดุเพาะ	177,115.00		177,115.00
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	177,115.00		177,115.00
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 เตรียมถุงวัสดุเพาะ			
2.2 เชื้อเชื้อลงถุงวัสดุเพาะ	270,855.00		270,855.00
2.3 นำก้อนเชื้อเข้าโรงบ่ม			
2.4 นำก้อนเชื้อออกจากโรงบ่ม	1,625.00		1,625.00
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	272,480.00		272,480.00
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	131,846.80		131,846.80
3.2 ค่าเชื้อเพลิง	26,240.00		26,240.00
3.3 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	5,870.00		5,870.00
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	163,956.80		163,956.80
รวมต้นทุนผันแปร	613,551.80		613,551.80
ต้นทุนคงที่			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		105,100.00	105,100.00
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		28,112.50	28,112.50
3. ค่าแรงทางอ้อม	213,432.00		213,432.00
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	112.50		112.50
รวมต้นทุนคงที่	213,544.50	133,212.50	346,757.00
รวมต้นทุนการผลิตถุงก๊อปปี้	827,096.30	133,212.50	960,308.80

ตารางที่ 3.12 (ต่อ)

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
การผลิตขั้นที่ 3 : การเพาะในถุงพลาสติก			
(123,000 ก้อน)			
ต้นทุนผันแปร			
1. วัตถุดิบทางตรง	-	-	-
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	-	-	-
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 นำถุงเข้าโรงเพาะ	1,625.00		1,625.00
2.2 ดูแลรักษาและรดน้ำ	10,920.00		10,920.00
2.3 เก็บดอก	9,912.50		9,912.50
2.4 นำถุงออกจากโรงเพาะ	5,688.00		5,688.00
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	28,145.50		28,145.50
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	5,980.00		5,980.00
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	5,980.00		5,980.00
รวมต้นทุนผันแปร	34,125.50		34,125.50
ต้นทุนคงที่			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		84,600.00	84,600.00
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		15,250.00	15,250.00
3. ค่าแรงทางอ้อม	85,944.00		85,944.00
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	175.00		175.00
รวมต้นทุนคงที่	86,119.00	99,850.00	185,969.00
รวมต้นทุนการเพาะในถุงพลาสติก	120,244.50	99,850.00	220,094.00

ตารางที่ 3.13 ต้นทุนการผลิตรวมต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก

(บาท)

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอม	การผลิตหัวเชื้อ		การผลิตก้อนเชื้อ		การเพาะในถุง		ต้นทุนการผลิตรวม	
	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร								
1. ค่าวัตถุดิบทางตรง	8,733.90	12.75	177,115.00	18.45	-	-	185,848.90	14.88
2. ค่าแรงทางตรง	1,533.38	2.24	272,480.00	28.37	28,145.50	12.78	302,158.88	24.19
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต	11,358.00	16.58	163,956.80	17.07	5,980.00	2.72	181,294.80	14.52
รวมต้นทุนผันแปร	21,625.28	31.57	613,551.80	63.89	34,125.50	15.50	669,302.58	53.59
ต้นทุนคงที่								
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร	21,750.00	31.76	105,100.00	10.94	84,600.00	38.44	211,450.00	16.93
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	24,415.00	35.65	28,112.50	2.93	15,250.00	6.93	67,777.50	5.43
3. ค่าแรงทางอ้อม	624.00	0.91	213,432.00	22.23	85,944.00	39.05	300,000.00	24.02
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	75.00	0.11	112.50	0.01	175.00	0.08	362.50	0.03
รวมต้นทุนคงที่	46,864.00	68.43	346,757.00	36.11	185,969.00	84.50	579,590.00	46.41
รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด	68,489.28	100.00	960,308.80	100.00	220,094.50	100.00	1,248,892.58	100.00

น้ำหนักวัสดุเพาะทั้งหมด = 95,000 กิโลกรัม

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมต่อน้ำหนักวัสดุเพาะ 1 กิโลกรัม = $1,248,892.58 \div 95,000 = 13.15$ บาท

จากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตของฟาร์มลักษณะนี้ ตามตารางที่ 3.13 พบว่า ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมทั้งหมด เท่ากับ 1,248,892.58 บาท ในจำนวนนี้เป็นต้นทุนการผลิตหัวเชื้อ เท่ากับ 68,489.28 บาท (ร้อยละ 5.48) ต้นทุนการผลิตก้อนเชื้อ เท่ากับ 960,308.80 บาท (ร้อยละ 76.89) และต้นทุนการเพาะในถุงพลาสติก 220,094.50 บาท (ร้อยละ 17.63)

ต้นทุนทั้งหมด อาจถือเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดได้ 969,665.08 บาท (ร้อยละ 77.64) และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด 279,227.50 บาท (ร้อยละ 22.36)

จากตารางที่ 3.13 แสดงต้นทุนการผลิตเห็ดหอม โดยคำนวณในรูปร้อยละ ถ้าต้นทุนการผลิตทั้งหมด เท่ากับ 100 บาท จะเป็นต้นทุนผันแปร 53.59 บาท และต้นทุนคงที่ 46.41 บาท ในส่วนของต้นทุนผันแปรนั้นค่าแรงทางตรงเป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 24.19 บาท ส่วนต้นทุนคงที่ ค่าแรงทางอ้อม เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 24.02 บาท

3.2 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่น และใช้เงินลงทุนมาก ได้แสดงรายละเอียดการคิดต้นทุนในตารางที่ 3.14 และสรุปต้นทุนการผลิตรวมในตารางที่ 3.15

ฟาร์มตัวอย่างที่เลือกมามีจำนวน 1 ฟาร์ม และมีระยะเวลาของรุ่นการผลิตหนึ่งเท่ากับ 1 ปี มีขั้นตอนการผลิต 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการทำหัวเชื้อเมล็ดข้าวฟ่าง ขั้นตอนการทำก้อนเชื้อซีลี้อย และขั้นตอนการเพาะในถุงพลาสติก ซึ่งทำก้อนเชื้อทั้งหมด 6,000 ก้อน รวมน้ำหนักวัสดุเพาะ 6,000 กิโลกรัม และมีก้อนเชื้อเสียในขั้นตอนการบ่มก้อนเชื้อ 1,000 ก้อน จึงเหลือยกไปขั้นตอนการเพาะ 5,000 ก้อน

จากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตของฟาร์มลักษณะนี้ ตามตารางที่ 3.14 พบว่า ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมทั้งหมด เท่ากับ 26,940.06 บาท ในจำนวนนี้เป็นต้นทุนการผลิตหัวเชื้อ เท่ากับ 1,619.49 บาท (ร้อยละ 6.01) ต้นทุนการผลิตก้อนเชื้อ เท่ากับ 20,820.81 บาท (ร้อยละ 77.29) และต้นทุนการเพาะในถุงพลาสติก 4,499.76 บาท (ร้อยละ 16.70)

ต้นทุนทั้งหมด อาจถือเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดได้ 21,539.75 บาท (ร้อยละ 79.95) และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด 5,400.31 บาท (ร้อยละ 20.05)

จากตารางที่ 3.15 แสดงต้นทุนการผลิตเห็ดหอม โดยคำนวณในรูปร้อยละ ถ้าต้นทุนการผลิตทั้งหมด เท่ากับ 100 บาท จะเป็นต้นทุนผันแปร 78.07 บาท และต้นทุนคงที่

ตารางที่ 3.14 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
การผลิตขั้นที่ 1 : การผลิตหัวเชื้อ (125 ขวด)			
ต้นทุนผันแปร			
1. วัตถุดิบทางตรง			
1.1 ค่าสายพันธุ์เห็ดหอม	1,040.00		1,040.00
1.2 ค่าอาหารวัน	3.78		3.78
1.3 ค่าเมล็ดข้าวฟ่าง	131.25		131.25
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	1,175.03		1,175.03
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 เตรียมวัน		1.96	1.96
2.2 เชื้อเชื้อลงวัน		1.00	1.00
2.3 เตรียมข้าวฟ่าง	156.00		156.00
2.4 เชื้อเชื้อลงข้าวฟ่าง	30.47		30.47
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	186.47	2.96	189.43
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	171.50		171.50
3.2 ค่าเชื้อเพลิง	18.60		18.60
3.3 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	21.40		21.40
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	211.50		211.50
รวมต้นทุนผันแปร	1,573.00	2.96	1,575.96
ต้นทุนคงที่			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		10.32	10.32
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		10.46	10.46
3. ค่าแรงทางอ้อม	22.64		22.64
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	0.11		0.11
รวมต้นทุนคงที่	22.75	20.78	43.53
รวมต้นทุนการผลิตหัวเชื้อทั้งหมด	1,595.75	23.74	1,619.49

ตารางที่ 3.14 (ต่อ)

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
การผลิตขั้นที่ 2 : การผลิตก้อนเชื้อ (6,000 ก้อน)			
<u>ต้นทุนผันแปร</u>			
1. วัตถุดิบทางตรง			
1.1 ค่าวัสดุเพาะ	7,228.80		7,228.80
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	7,228.80		7,228.80
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 เตรียมถุงวัสดุเพาะ	1,404.00		1,404.00
2.2 เชื้อเชื้อลงถุงวัสดุเพาะ	1,950.00		1,950.00
2.3 นำก้อนเชื้อเข้าโรงบ่ม	234.00		234.00
2.4 นำก้อนเชื้อออกจากโรงบ่ม	117.00		117.00
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	3,705.00		3,705.00
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	5,200.00		5,200.00
3.2 ค่าเชื้อเพลิง	1,440.00		1,440.00
3.3 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	59.00		59.00
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	6,699.00		6,699.00
รวมต้นทุนผันแปร	17,632.80		17,632.80
<u>ต้นทุนคงที่</u>			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		2,721.10	2,721.10
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		69.86	69.86
3. ค่าแรงทางอ้อม	396.00		396.00
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	1.05		1.05
รวมต้นทุนคงที่	397.05	2,790.96	3,188.01
รวมต้นทุนการผลิตก้อนเชื้อทั้งหมด	18,029.85	2,790.96	20,820.81

ตารางที่ 3.14 (ต่อ)

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
การผลิตขั้นที่ 3 : การเพาะในถ่วงพลาสติก			
(5,000 ก้อน)			
ต้นทุนผันแปร			
1. วัตถุดิบทางตรง	-	-	-
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	-	-	-
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 นำถุงเข้าโรงเพาะ	117.00		117.00
2.2 ดูแลรักษาและรดน้ำ	487.50		487.50
2.3 เก็บดอก	731.25		731.25
2.4 นำถุงออกจากโรงเพาะ	234.00		234.00
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	1,569.75		1,569.75
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	254.79		254.79
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	254.79		254.79
รวมต้นทุนผันแปร	1,824.54		1,824.54
ต้นทุนคงที่			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		2,508.56	2,508.56
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		77.05	77.05
3. ค่าแรงทางอ้อม	84.00		84.00
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	5.61		5.61
รวมต้นทุนคงที่	89.61	2,585.61	2,675.22
รวมต้นทุนการเพาะในถ่วงพลาสติกทั้งหมด	1,914.15	2,585.61	4,499.76

ตารางที่ 3.15 ต้นทุนการผลิตรวมต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกร่วมกับถาวรผลิตเห็ดชนิดอื่น และใช้เงินลงทุนมาก

(บาท)

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอม	การผลิตหัวเชื้อ		การผลิตก้อนเชื้อ		การเพาะในถุง		ต้นทุนการผลิตรวม	
	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ
ต้นทุนกัมแปร								
1. ค่าวัตถุดิบทางตรง	1,175.03	72.55	7,228.80	34.75	-	-	8,403.83	31.19
2. ค่าแรงทางตรง	189.43	11.70	3,705.00	17.79	1,569.75	34.89	5,464.18	20.28
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต	211.50	13.06	6,699.00	32.17	254.79	5.66	7,165.29	26.60
รวมต้นทุนกัมแปร	1,575.96	97.31	17,632.80	84.69	1,824.54	40.55	21,033.30	78.07
ต้นทุนคงที่								
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร	10.32	1.64	2,721.10	13.06	2,508.56	55.75	5,239.98	19.45
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	10.46	0.64	69.86	0.34	77.05	1.71	157.37	0.58
3. ค่าแรงทางอ้อม	22.64	1.40	396.00	1.90	84.00	1.87	502.64	1.87
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	0.11	0.01	1.05	0.01	5.61	0.12	6.77	0.03
รวมต้นทุนคงที่	43.53	2.69	3,188.01	15.31	2,675.22	59.45	5,906.76	21.93
รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด	619.49	100.00	20,820.81	100.00	4,499.76	100.00	26,940.06	100.00

น้ำหนักวัสดุเพาะทั้งหมด = 6,000 กิโลกรัม

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมต่อน้ำหนักวัสดุเพาะ 1 กิโลกรัม = $26,940.06 \div 6,000 = 4.49$ บาท

21.93 บาท ในส่วนของต้นทุนผันแปรนั้นค่าวัตถุดิบทางตรง เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 31.19 บาท ซึ่งใกล้เคียงกับค่าใช้จ่ายการผลิต จำนวนเงิน 26.60 บาท ส่วนต้นทุนคงที่ ค่าเสื่อมราคาอาคารเป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 19.45 บาท

3.3 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียว และใช้เงินลงทุนน้อย ได้แสดงรายละเอียดการคิดต้นทุนในตารางที่ 3.16 และสรุปต้นทุนการผลิตรวมในตารางที่ 3.17

ฟาร์มตัวอย่างที่เลือกมามีจำนวน 2 ฟาร์มและมีระยะเวลาของรุ่นการผลิตหนึ่งเท่ากับ 1 ปี มีขั้นตอนการผลิต 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการทำก้อนเชื้อที่เลี้ยงและขั้นตอนการเพาะในถุงพลาสติก ซึ่งทำก้อนเชื้อทั้งหมด 40,000 ก้อน รวมน้ำหนักวัสดุเพาะ 26,000 กิโลกรัม และมีก้อนเชื้อเสียในขั้นตอนการบ่มก้อนเชื้อ 20,000 ก้อน จึงเหลือยกไปขั้นตอนการเพาะ 20,000 ก้อน

จากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตของฟาร์มลักษณะนี้ ตามตารางที่ 3.16 พบว่าต้นทุนการผลิตเห็ดหอมทั้งหมด เท่ากับ 215,502.12 บาท ในจำนวนนี้เป็นต้นทุนการผลิตก้อนเชื้อ เท่ากับ 151,154.62 บาท (ร้อยละ 70.14) และต้นทุนการเพาะในถุงพลาสติก 64,347.50 บาท (ร้อยละ 29.86)

ต้นทุนทั้งหมด อาจถือเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดได้ 116,573.27 บาท (ร้อยละ 54.09) และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด 98,928.85 บาท (ร้อยละ 45.91)

จากตารางที่ 3.17 แสดงต้นทุนการผลิตเห็ดหอมโดยคำนวณในรูปร้อยละ ถ้าต้นทุนการผลิตทั้งหมด เท่ากับ 100 บาท จะเป็นต้นทุนผันแปร 59.02 บาท และต้นทุนคงที่ 40.98 บาท ในส่วนของต้นทุนผันแปรนั้นค่าวัตถุดิบทางตรง เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 25.58 บาท ส่วนต้นทุนคงที่ ค่าแรงทางอ้อม เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 27.84 บาท

3.4 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่น และใช้เงินลงทุนน้อย ได้แสดงรายละเอียดการคิดต้นทุนในตารางที่ 3.18 และสรุปต้นทุนการผลิตรวมในตารางที่ 3.19

ฟาร์มตัวอย่างที่เลือกมามีจำนวน 5 ฟาร์มและมีระยะเวลาของรุ่นการผลิตหนึ่งเท่ากับ 1 ปี มีขั้นตอนการผลิต 2 ขั้นตอน คือขั้นตอนการทำก้อนเชื้อที่เลี้ยงและขั้นตอนการเพาะ

ตารางที่ 3.16 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอม ในถุงพลาสติกต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
การผลิตขั้นที่ 1 : การผลิตก้อนเชื้อ (40,000 ก้อน)			
ต้นทุนผันแปร			
1. วัตถุดิบทางตรง			
1.1 ค่าซื้อหัวเชื้อ	9,000.00		9,000.00
1.2 ค่าวัสดุเพาะ	46,125.52		46,125.52
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	55,125.52		55,125.52
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 เตรียมถุงวัสดุเพาะ	10,350.00	1,242.60	11,592.60
2.2 เชื้อเชื้อลงถุงวัสดุเพาะ	975.00	88.75	1,063.75
2.3 นำก้อนเชื้อเข้าโรงบ่ม	975.00	532.50	1,507.50
2.4 นำก้อนเชื้อออกจากโรงบ่ม	-	-	-
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	12,300.00	1,863.85	14,163.85
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	34,549.00		34,549.00
3.2 ค่าเชื้อเพลิง	240.00		240.00
3.3 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	1,500.00		1,500.00
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	36,289.00		36,289.00
รวมต้นทุนผันแปร	103,714.52	1,863.85	105,578.37
ต้นทุนคงที่			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		10,750.00	10,750.00
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		4,676.25	4,676.25
3. ค่าแรงทางอ้อม		30,000.00	30,000.00
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	150.00		150.00
รวมต้นทุนคงที่	150.00	45,426.25	45,576.25
รวมต้นทุนการผลิตก้อนเชื้อทั้งหมด	103,864.52	47,290.10	151,154.62

ตารางที่ 3.16 (ต่อ)

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
การผลิตขั้นที่ 2 : การเพาะในถุงพลาสติก			
(20,000 ก้อน)			
<u>ต้นทุนผันแปร</u>			
1. วัสดุคิบบางตรง	-	-	-
รวมต้นทุนวัสดุคิบบางตรง	-	-	-
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 นำถุงเข้าโรงเพาะ	-	-	-
2.2 ดูแลรักษาและรดน้ำ	7,312.50	7,987.50	15,300.00
2.3 เก็บดอก	3,656.25	887.50	4,543.75
2.4 นำถุงออกจากโรงเพาะ	390.00	177.50	567.50
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	11,358.75	9,052.50	20,411.25
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	1,200.00		1,200.00
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	1,200.00		1,200.00
รวมต้นทุนผันแปร	12,558.75	9,052.50	21,611.25
<u>ต้นทุนคงที่</u>			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		10,750.00	10,750.00
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		1,826.25	1,826.25
3. ค่าแรงทางอ้อม		30,000.00	30,000.00
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	150.00	10.00	160.00
รวมต้นทุนคงที่	150.00	42,586.25	42,736.25
รวมต้นทุนการเพาะในถุงพลาสติกทั้งหมด	12,708.75	51,638.75	64,347.50

ตารางที่ 3.17 ต้นทุนการผลิตรวมต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในฤดูแล้งเพียงชนิดเดียว และใช้เงินลงทุนน้อย

(บาท)

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอม	การผลิตก้อนเชื้อ		การเพาะในถุง		ต้นทุนการผลิตรวม	
	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ
ต้นทุนกันแปร						
1. ค่าวัตถุดิบทางตรง	55,125.52	36.47	-	-	55,125.52	25.58
2. ค่าแรงทางตรง	14,163.85	9.37	20,411.25	31.72	34,575.10	16.04
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต	36,289.00	24.01	1,200.00	1.87	37,489.00	17.40
รวมต้นทุนกันแปร	105,578.37	69.85	21,611.25	33.59	127,189.62	59.02
ต้นทุนคงที่						
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร	10,750.00	7.11	10,750.00	16.70	21,500.00	9.98
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	4,676.25	3.09	1,826.25	2.84	6,502.50	3.02
3. ค่าแรงทางอ้อม	30,000.00	19.85	30,000.00	46.62	60,000.00	27.84
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	150.00	0.10	160.00	0.25	310.00	0.14
รวมต้นทุนคงที่	45,576.25	30.15	42,736.25	66.41	88,312.50	40.98
รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด	151,154.62	100.00	64,347.50	100.00	215,502.12	100.00

น้ำหนักรวมเห็ดทั้งหมด = 26,000 กิโลกรัม

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมต่อน้ำหนักรวมเห็ด 1 กิโลกรัม = $215,502.12 \div 26,000 = 8.29$ บาท

ตารางที่ 3.18 ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่น และใช้เงินลงทุนน้อย

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
การผลิตขั้นที่ 1 : การผลิตก้อนเชื้อ (177,500 ก้อน)			
ต้นทุนผันแปร			
1. วัตถุดิบทางตรง			
1.1 ค่าซื้อหัวเชื้อ	15,881.55		15,881.55
1.2 ค่าวัสดุเพาะ	258,787.80		258,787.80
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	274,669.35		274,669.35
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 เตรียมถุงวัสดุเพาะ	25,869.00		25,869.00
2.2 เชื้อเชื้อลงถุงวัสดุเพาะ	1,544.25		1,544.25
2.3 นำก้อนเชื้อเข้าโรงบ่ม	9,265.50		9,265.50
2.4 นำก้อนเชื้อออกจากโรงบ่ม	-	-	-
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	36,678.75		36,678.75
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	148,323.42		148,323.42
3.2 ค่าเชื้อเพลิง	7,775.00		7,775.00
3.3 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	4,767.66		4,767.66
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	160,866.08		160,866.08
รวมต้นทุนผันแปร	472,214.18		472,214.18
ต้นทุนคงที่			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		3,466.60	3,466.60
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		2,751.77	2,751.77
3. ค่าแรงทางอ้อม		10,350.00	10,350.00
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	72.40		72.40
รวมต้นทุนคงที่	72.40	16,568.37	16,640.77
รวมต้นทุนการผลิตก้อนเชื้อทั้งหมด	472,286.58	16,568.37	488,854.95

ตารางที่ 3.18 (ต่อ)

(บาท)

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
การผลิตขั้นที่ 2 : การเพาะในถุงพลาสติก (94,750 ก้อน)			
ต้นทุนผันแปร			
1. วัตถุดิบทางตรง	-	-	-
รวมต้นทุนวัตถุดิบทางตรง	-	-	-
2. ค่าแรงทางตรง			
2.1 นำถุงเข้าโรงเพาะ	-	-	-
2.2 ดูแลรักษาและรดน้ำ	87,596.25		87,596.25
2.3 เก็บดอก	37,275.00		37,275.00
2.4 นำถุงออกจากโรงงาน	6,177.00		6,177.00
รวมต้นทุนค่าแรงทางตรง	131,048.25		131,048.25
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต			
3.1 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	1,655.64		1,655.64
รวมค่าใช้จ่ายการผลิต	1,655.64		1,655.64
รวมต้นทุนผันแปร	132,703.89		132,703.89
ต้นทุนคงที่			
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร		5,173.27	5,173.27
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		2,054.72	2,054.72
3. ค่าแรงทางอ้อม		70,350.00	70,350.00
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	95.08		95.08
รวมต้นทุนคงที่	95.08	77,577.99	77,673.07
รวมต้นทุนการเพาะในถุงพลาสติกทั้งหมด	132,798.97	77,577.99	210,376.96

ตารางที่ 3.19 ต้นทุนการผลิตรวมต่อรุ่นของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอม ในถุงพลาสติกร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่น และใช้เงินลงทุนน้อย

(บาท)

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอม	การผลิตก่อนเชื้อ		การเพาะในถุง		ต้นทุนการผลิตรวม	
	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ	จำนวนเงิน	อัตรา ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร						
1. ค่าวัตถุดิบทางตรง	274,669.35	56.19	-	-	274,669.35	39.28
2. ค่าแรงทางตรง	36,678.75	7.50	131,048.25	62.29	167,727.00	23.99
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต	160,866.08	32.91	1,655.64	0.79	162,521.72	23.24
รวมต้นทุนผันแปร	472,214.18	96.60	132,703.89	63.08	604,918.07	86.51
ต้นทุนคงที่						
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร	3,466.60	0.71	5,173.27	2.46	8,639.87	1.24
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	2,751.77	0.56	2,054.72	0.98	4,806.99	0.69
3. ค่าแรงทางอ้อม	10,350.00	2.12	70,350.00	33.44	80,700.00	11.54
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	72.40	0.01	95.08	0.04	167.48	0.02
รวมต้นทุนคงที่	16,640.77	3.40	77,673.07	36.92	94,313.84	13.49
รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด	488,854.95	100.00	210,376.96	100.00	699,231.91	100.00

น้ำหนักวัสดุเพาะทั้งหมด = 125,850 กิโลกรัม

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมต่อน้ำหนักวัสดุเพาะ 1 กิโลกรัม = $699,231.91 \div 125,850 = 5.56$ บาท

ในถุงพลาสติก ซึ่งทำก้อนเชื้อทั้งหมด 177,500 ก้อน รวมน้ำหนักวัสดุเพาะ 125,850 กิโลกรัม และมีก้อนเชื้อเสียในขั้นตอนการบ่มเชื้อ 82,750 ก้อน จึงเหลือยกไปขั้นตอนการเพาะ 94,750 ก้อน

จากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตของฟาร์มลักษณะนี้ ตามตารางที่ 3.18 พบว่า ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมทั้งหมด เท่ากับ 699,231.91 บาท ในจำนวนนี้เป็นต้นทุนการผลิตก้อนเชื้อ เท่ากับ 488,854.95 บาท (ร้อยละ 70.00) และต้นทุนการเพาะในถุงพลาสติก 210,376.96 บาท (ร้อยละ 30.00)

ต้นทุนทั้งหมด อาจถือเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดได้ 605,085.55 บาท (ร้อยละ 86.50) และค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นเงินสด 94,146.36 บาท (ร้อยละ 13.40)

จากตารางที่ 3.19 แสดงต้นทุนการผลิตเห็ดหอมโดยคำนวณในรูปร้อยละ ถ้าต้นทุนการผลิตทั้งหมด เท่ากับ 100 บาท จะเป็นต้นทุนผันแปร 86.51 บาท และต้นทุนคงที่ 13.49 บาท ในส่วนของต้นทุนผันแปรนั้นค่าวัสดุดิบทางตรง เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 39.28 บาท ส่วนต้นทุนคงที่ ค่าแรงทางอ้อม เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนมากที่สุด คือ 11.54 บาท

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกของฟาร์มลักษณะต่างๆ ได้แก่

1. ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก (จากตารางที่ 3.13)
2. ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก (จากตารางที่ 3.15)
3. ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย (จากตารางที่ 3.17)
4. ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนน้อย (จากตารางที่ 3.19)

จากผลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก ตามตารางที่ 3.13, 3.15, 3.17, และ 3.19 นำมาคำนวณต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัมและต้นทุนการผลิตต่อน้ำหนักวัสดุเพาะ 1 กิโลกรัม ดังที่ปรากฏในตารางที่ 3.20

จากตารางที่ 3.20 สรุปได้ว่า ต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม ของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย จะสูงที่สุด คือ 63.38 บาท รองลงมาคือ ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก คือ 45.41 บาท และฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วม

ตารางที่ 3.20 เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกของฟาร์มลักษณะต่าง ๆ

(บาท)

ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุง	ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนมาก		ผลิตหลายชนิด-ลงทุนมาก		ผลิตชนิดเดียว-ลงทุนน้อย		ผลิตหลายชนิด-ลงทุนน้อย	
	ต้นทุน/ วัสดุเพาะ 1 ก.ก.	ต้นทุน/ ผลผลิต 1 ก.ก.	ต้นทุน/ วัสดุเพาะ 1 ก.ก.	ต้นทุน/ ผลผลิต 1 ก.ก.	ต้นทุน/ วัสดุเพาะ 1 ก.ก.	ต้นทุน/ ผลผลิต 1 ก.ก.	ต้นทุน/ วัสดุเพาะ 1 ก.ก.	ต้นทุน/ ผลผลิต 1 ก.ก.
น้ำหนักผลผลิตรวม (กิโลกรัม)	27,500		1,500		3,400		24,981	
น้ำหนักวัสดุเพาะ (กิโลกรัม)	95,000		6,000		26,000		125,850	
ต้นทุนผันแปร								
1. วัตถุดิบทางตรง	1.96	6.75	1.40	5.60	2.12	16.21	2.19	11.00
2. ค่าแรงทางตรง	3.18	10.99	0.91	3.43	1.33	10.17	1.33	6.71
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต	1.91	6.59	1.20	4.78	1.44	11.03	1.29	6.51
รวมต้นทุนผันแปร	7.05	24.33	3.51	13.81	4.89	37.41	4.81	24.22
ต้นทุนคงที่								
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร	2.23	7.69	0.87	3.49	0.83	6.32	0.07	0.35
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	0.71	2.47	0.03	0.11	0.25	1.91	0.04	0.19
3. ค่าแรงทางอ้อม	3.16	10.91	0.08	0.34	2.31	17.65	0.64	3.23
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	0.00	0.01	0.00	0.00	0.01	0.09	0.00	0.01
รวมต้นทุนคงที่	6.10	21.08	0.98	3.94	3.40	25.97	0.75	3.78
รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด	13.15	45.41	4.49	17.75	8.29	63.38	5.56	28.00

กับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนน้อย 28.00 บาท และฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก จะมีต้นทุนการผลิตต่ำที่สุด คือ 17.96 บาท

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การเปรียบเทียบสมบูรณ์มากขึ้น จึงได้แสดงการเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตต่อน้ำหนักวัสดุเพาะ 1 กิโลกรัม ซึ่งสรุปได้ว่า ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมากจะมีต้นทุนการผลิตสูงที่สุด คือ 13.15 บาท รองลงมาคือฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย 8.29 บาท ฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนน้อย 5.56 บาท และฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก จะมีต้นทุนการผลิตต่ำที่สุด คือ 4.49 บาท จะเห็นได้ว่าฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นจะมีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียว ทั้งนี้เนื่องจากมีต้นทุนคงที่ต่ำเกิดจากการที่สามารถใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกับเห็ดชนิดอื่นได้ โดยเฉพาะฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมากจะมีต้นทุนต่ำที่สุด เนื่องจากฟาร์มตัวอย่างที่เลือกมามีความชำนาญในการเพาะเห็ดมาก

นอกจากนี้จะสังเกตเห็นได้ว่าฟาร์มที่ใช้เงินลงทุนมากมีค่าวัตถุดิบทางตรงต่อน้ำหนักวัสดุเพาะ 1 กิโลกรัมต่ำกว่าฟาร์มที่ใช้เงินลงทุนน้อย เนื่องจากฟาร์มที่ลงทุนมากผลิตหัวเชื้อเอง ซึ่งต้นทุนการผลิตหัวเชื้อส่วนใหญ่จะเป็นต้นทุนคงที่ ส่วนฟาร์มที่ลงทุนน้อยต้องซื้อหัวเชื้อจากที่อื่น ซึ่งผู้ขายได้รวมต้นทุนคงที่และกำไรไว้ในราคาขายแล้ว นอกจากนี้ฟาร์มที่ใช้เงินลงทุนมากยกเว้นฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่น จะมีต้นทุนค่าแรงทางตรงต่อน้ำหนักวัสดุเพาะ 1 กิโลกรัมสูงกว่าฟาร์มที่ใช้เงินลงทุนน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจ้างคนงานจำนวนมาก ผู้จัดการฟาร์มอาจดูแลไม่ทั่วถึง ทำให้มีประสิทธิภาพทำงานต่ำ และเนื่องมาจากลักษณะการจ้างแรงงานเป็นการจ้างเหมารายวัน แต่ฟาร์มลักษณะอื่นส่วนใหญ่จะสามารถประหยัดค่าแรงทางตรงในส่วนที่เป็นการบรรจุเชื้อลงถุงพลาสติกได้ โดยการจ้างเหมาในอัตรา 100 ถุง 15 บาท

การวิเคราะห์สาเหตุที่ต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม ของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียว และใช้เงินลงทุนน้อยสูงที่สุด พบว่า เนื่องมาจากค่าวัตถุดิบทางตรงและค่าแรงทางอ้อมมีจำนวนสูง ประกอบกับผลผลิตที่ได้ต่ำ และมีก้อนเชื้อเสียหายระหว่างการผลิตจำนวนมาก ประมาณร้อยละ 50 ของก้อนเชื้อทั้งหมด และอาจสรุปได้ว่าฟาร์มที่ลงทุนน้อยมีต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัมสูงกว่าฟาร์มที่ลงทุนมากเมื่อเปรียบเทียบกับฟาร์มลักษณะเดียวกัน คือผลิตเห็ดหอมชนิดเดียว และผลิต ร่วมกับเห็ดอื่น

สำหรับค่าเสื่อมราคาอาคารและค่าแรงทางอ้อมต่อน้ำหนักวัสดุเพาะ 1 กิโลกรัม จะเห็นได้ว่าฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมชนิดเดี่ยวและลงทุนมากมีต้นทุนส่วนนี้สูงกว่าฟาร์มอื่นๆ ทั้งนี้เพราะลงทุนในอาคารถาวรมาก และมีการจ้างผู้จัดการฟาร์มดูแลในอัตราเงินเดือนสูง

จากการสัมภาษณ์เจ้าของฟาร์มที่มีความเชี่ยวชาญในการเพาะเห็ด ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ฟาร์มขนาดใหญ่ที่ลงทุนมากส่วนใหญ่จะดำรงกิจการอยู่ได้ไม่นาน อาจเนื่องจากเจ้าของกิจการไม่ได้ควบคุมดูแลเอง ประกอบกับมีการจ้างผู้จัดการฟาร์มในอัตราเงินเดือนที่สูง การที่กิจการจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความสามารถและความรับผิดชอบของผู้จัดการว่ามีมากน้อยเพียงใด มีหลายฟาร์มที่จ้างผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาควบคุมการผลิต แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญอาจชำนาญกับการผลิตในสภาพแวดล้อมของประเทศตน แต่ไม่คุ้นกับสภาพแวดล้อมของประเทศไทย หรือผู้เชี่ยวชาญคนนั้นอาจจะไม่ได้เชี่ยวชาญการผลิตเห็ดหอมทุกขั้นตอนการผลิต จึงทำให้ล้มเหลว การจ้างผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาทั้งหมดก็อาจจะทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นไปอีกจนอาจไม่คุ้มกับการลงทุน สำหรับฟาร์มขนาดเล็กที่เจ้าของกิจการควบคุมดูแลการผลิตเองและประสบความสำเร็จในการเพาะเห็ดหอม ถ้าจะขยายการผลิตให้มากขึ้น (Mass Production) ควรคำนึงถึงเรื่องการควบคุมดูแลการผลิตด้วยว่าสามารถควบคุมดูแลอย่างทั่วถึงหรือไม่ เพราะการดูแลไม่ทั่วถึงอาจจะทำให้มีหน่วยเสียมาก โดยเฉพาะขั้นตอนการทำหัวเชื้อไม่ดีจะเสียหายมาก

ส่วนที่ 5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ กับ ในถุงพลาสติก

จากผลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในส่วนที่ 1 และ 2 นำมาเปรียบเทียบกัน โดยแยกตามลักษณะการผลิตออกเป็น

5.1 การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้กับในถุงพลาสติกของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดี่ยวและใช้เงินลงทุนมาก

5.2 การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้กับในถุงพลาสติกของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก

5.3 การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้กับในถุงพลาสติกของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดี่ยวและใช้เงินลงทุนน้อย

ข้อจำกัดบางประการที่ทำให้การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอมไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

ในการศึกษาต้นทุนการผลิตเห็ดหอมทั้งในไม้และในถุงพลาสติก พบว่า มีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตทำได้ไม่สมบูรณ์นัก ได้แก่

1. ระยะเวลาการผลิตหนึ่งของการเพาะเห็ดในไม้และในถุงพลาสติกไม่เท่ากัน กล่าวคือ การเพาะในไม้ มีระยะเวลาการผลิตหนึ่ง ประมาณ 2-3 ปี แล้วแต่ฟาร์มที่เพาะ แต่การเพาะในถุงพลาสติก มีระยะเวลาการผลิตหนึ่ง ประมาณ 8-12 เดือน ดังนั้น ข้อมูลที่นำมาเปรียบเทียบกัน จึงไม่ใช่ข้อมูลที่เกิดขึ้นในปีเดียวกัน ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามราคาปัจจัยการผลิตต่างๆ จากร้านค้าจำหน่าย พบว่า ในช่วง 2-3 ปีนี้ ราคาได้เปลี่ยนแปลงตามสภาพเศรษฐกิจ แต่ไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ต้นทุนครั้งนี้ สามารถแสดงให้เห็นถึง ความแตกต่างของส่วนประกอบของต้นทุนของการเพาะเห็ดหอมทั้ง 2 วิธี ซึ่งจะ เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในครั้งต่อไป

2. จำนวนฟาร์มตัวอย่างที่ทำการศึกษานำมาเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอม มีจำนวนค่อนข้างน้อยแม้ว่าผู้วิจัยจะได้ทำการเก็บข้อมูลเกือบทุกแห่งแล้ว เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมกับโครงการหลวง จึงทำให้การเปรียบเทียบต้นทุนของการผลิตบางลักษณะไม่สามารถทำได้ เนื่องจากไม่มีฟาร์มตัวอย่าง เช่น ไม่มีฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมในไม้ร่วมกับเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนน้อย อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า ฟาร์มตัวอย่างที่เลือกมาศึกษา มีลักษณะที่ต่างกันไป ทำให้สามารถมองเห็นความแตกต่างของต้นทุนการผลิตในแต่ละลักษณะของฟาร์มต่าง ๆ ได้

3. แม้ว่าการเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้และในถุงพลาสติกจะคิดต้นทุนต่อผลผลิตเป็นจำนวนกิโลกรัมเหมือนกัน แต่ผลผลิตที่ได้อาจมีคุณภาพแตกต่างกัน ดังนั้น การนำตัวเลขต้นทุนการผลิตไปใช้ ควรคำนึงถึงมูลค่าที่ขายได้ด้วย อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันราคาขายเห็ดหอมสดที่ได้จากการเพาะในไม้ และในถุงพลาสติกไม่แตกต่างกัน เนื่องจากตลาดยังมีความต้องการเห็ดหอมสดสูง จึงไม่มีปัญหาเรื่องราคาขาย แต่ราคาขายจะเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล และขึ้นกับอุปสงค์และอุปทานของตลาดด้วย

4. การจัดหาวัตถุดิบมาใช้ในการผลิตของแต่ละฟาร์ม จะมีค่าใช้จ่ายแตกต่างกันไปในแต่ละฟาร์ม โดยเฉพาะการเพาะในไม้ ราคาท่อนไม้ที่ฟาร์มจัดหามาได้แตกต่างกันมากตั้งแต่ราคาท่อนละ 2 บาท จนถึง 20 บาท แตกต่างกันถึง 10 เท่า อย่างไรก็ตาม ตัวเลขต้นทุนที่นำมาแสดงเป็นตัวเลขเฉลี่ยของทุกฟาร์มในกลุ่มเดียวกัน ส่วนการเพาะในถุงพลาสติก ราคาปัจจัยการผลิตของแต่ละฟาร์มใกล้เคียงกัน

5.1 การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้กับในถุงพลาสติกของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียว และใช้เงินลงทุนมาก

จากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ ตามตารางที่ 3.2 และต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก ตามตารางที่ 3.13 นำมาคำนวณต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม ดังที่ปรากฏในตารางที่ 3.21

จากตารางที่ 3.21 สรุปได้ว่า ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม เท่ากับ 45.41 บาท และต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม เท่ากับ 8.22 บาท จะเห็นได้ว่า ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม ของการเพาะในถุงพลาสติกสูงกว่าการเพาะในไม้ถึง 37.19 บาท ในจำนวนนี้เป็นค่าแรงทางตรง 10.38 บาท (10.99-0.61) ค่าแรงทางอ้อม 8.34 บาท (10.91-2.57) ค่าเสื่อมราคาอาคาร 6.59 บาท (7.69-1.10) ค่าใช้จ่ายการผลิต 5.59 บาท (6.59-1.00) วัสดุดิบทางตรง 4.12 บาท (6.75-2.63) และอื่นๆ 2.17 บาท

จากการเปรียบเทียบอัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายต่อต้นทุนรวม จะเห็นได้ว่าจากต้นทุนรวม 100 บาท การเพาะในไม้จะมีค่าวัสดุดิบทางตรงเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุด คือ 31.93 บาท รองลงมา ได้แก่ ค่าแรงทางอ้อม 31.21 บาท ค่าเสื่อมราคาอาคาร 13.42 บาท และค่าใช้จ่ายการผลิต 12.19 บาท เป็นต้น ในขณะที่ การเพาะในถุงพลาสติก ค่าแรงทางตรงจะเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุด คือ 24.19 บาท รองลงมา ได้แก่ ค่าแรงทางอ้อม 24.02 บาท ค่าเสื่อมราคาอาคาร 16.93 บาท และค่า วัสดุดิบทางตรง 14.88 บาท เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ทั้งการเพาะในไม้และการเพาะในถุงพลาสติก จะมีต้นทุนการผลิตในส่วนที่เป็นค่าแรงทางอ้อมสูงเช่นเดียวกัน เนื่องจากการเพาะเห็ดหอมต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญในการเพาะ และต้นทุนการผลิตในส่วนที่เป็นค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์และค่าใช้จ่าย บัดเตล็ดต่ำ เช่นเดียวกัน เนื่องจากมีปริมาณการผลิตสูงทำให้มีการเฉลี่ยค่าใช้จ่ายดังกล่าวไปหน่วยผลิตต่างๆ ทำให้มีต้นทุนการผลิตส่วนนี้ต่ำ ส่วนค่าเสื่อมราคาอาคารของทั้ง 2 วิธีค่อนข้างสูง เนื่องจากใช้เงินลงทุนในอาคารถาวรมาก

แต่อย่างไรก็ตาม การเพาะในไม้มีต้นทุนในส่วนที่เป็นค่าแรงทางตรงต่ำ ในขณะที่ การเพาะในถุงพลาสติก จะมีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้สูงที่สุด และสำหรับค่าวัสดุดิบทางตรงของการเพาะในไม้จะสูง ในขณะที่การเพาะในถุงพลาสติกจะมีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ต่ำกว่า เนื่องจากฟาร์มที่

ตารางที่ 3.21 เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้กับในถุงพลาสติกของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนมาก

(บาท)

รายการ	เพาะในไม้ (จากตารางที่ 3.2)			เพาะในถุงพลาสติก (จากตารางที่ 3.13)		
น้ำหนักผลผลิตรวม (กิโลกรัม)	85,000			27,500		
	ต้นทุนรวม	ต้นทุนต่อ กิโลกรัม	อัตราร้อยละต่อ ต้นทุนรวม	ต้นทุนรวม	ต้นทุนต่อ กิโลกรัม	อัตราร้อยละต่อ ต้นทุนรวม
ต้นทุนขั้นแปร						
1. วัสดุดิบทางตรง	222,994.00	2.63	31.93	185,848.90	6.75	14.88
2. ค่าแรงทางตรง	52,070.25	0.61	7.46	302,158.88	10.99	24.19
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต	85,120.25	1.00	12.19	181,294.80	6.59	14.52
รวมต้นทุนขั้นแปร	360,184.50	4.24	51.58	669,302.58	24.33	53.59
ต้นทุนคงที่						
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร	93,728.00	1.10	13.42	211,450.00	7.69	16.93
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	26,224.00	0.31	3.76	67,777.50	2.47	5.43
3. ค่าแรงทางอ้อม	218,000.00	2.57	31.21	300,000.00	10.91	24.02
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	233.30	0.00	0.03	362.50	0.01	0.03
รวมต้นทุนคงที่	338,185.30	3.98	48.42	579,590.00	21.08	46.41
รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด	698,369.80	8.22	100.00	1,248,892.58	45.41	100.00

เพาะในไม้ซีกก่อนไม้มาในราคาค่อนข้างสูง คือ 14 บาท เนื่องจากต้องใช้ไม้ปริมาณมากและไม้หายาก

การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในรูปของต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่มีดังนี้ จากตารางที่ 3.21 สรุปได้ว่า การเพาะในไม้เห็น ต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม จะประกอบด้วย ต้นทุนผันแปร 4.24 บาท (ร้อยละ 51.58) และต้นทุนคงที่ 3.98 บาท (ร้อยละ 48.42) ส่วนการเพาะในถุงพลาสติก ต้นทุนการผลิตจะประกอบด้วย ต้นทุนผันแปร 24.33 บาท (ร้อยละ 53.59) และต้นทุนคงที่ 21.08 บาท (ร้อยละ 46.41)

5.2 การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้กับในถุงพลาสติกของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่นและใช้เงินลงทุนมาก

จากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ ตามตารางที่ 3.4 และต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก ตามตารางที่ 3.15 นำมาคำนวณต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม ดังที่ปรากฏในตารางที่ 3.22

จากตารางที่ 3.22 สรุปได้ว่า ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม เท่ากับ 17.96 บาท และต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม เท่ากับ 97.89 บาท จะเห็นได้ว่า ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม ของการเพาะในไม้สูงกว่าการเพาะในถุงพลาสติกถึง 79.93 บาท ในจำนวนนี้เป็นค่าแรงทางอ้อม 36.99 บาท (37.33-0.34) ค่าเสื่อมราคาอาคาร 25.77 บาท (29.26-3.49) ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ 7.77 บาท (7.88-0.11) วัสดุดิบทางตรง 5.05 บาท (10.65-5.60) และอื่นๆ 3.88 บาท

จากการเปรียบเทียบอัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายต่อต้นทุนรวม จะเห็นได้ว่าจากต้นทุนรวม 100 บาท การเพาะในไม้จะมีค่าแรงทางอ้อมเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุด คือ 38.14 บาท รองลงมา ได้แก่ ค่าเสื่อมราคาอาคาร 29.89 บาท ค่าวัสดุดิบทางตรง 10.88 บาท ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ 8.05 บาท และค่าใช้จ่ายการผลิต 7.92 บาท เป็นต้น ในขณะที่การเพาะในถุงพลาสติก ค่าวัสดุดิบทางตรงจะเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุด คือ 31.56 บาท รองลงมา ได้แก่ ค่าใช้จ่ายการผลิต 26.91 บาท ค่าเสื่อมราคาอาคาร 19.67 บาท และค่าแรงทางตรง 19.35 บาท เป็นต้น

การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในรูปของต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่มีดังนี้ จากตารางที่ 3.22 สรุปได้ว่า การเพาะในไม้มีต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม จะประกอบด้วย ต้นทุนผันแปร 23.39 บาท (ร้อยละ 23.89) และต้นทุนคงที่ 74.50 บาท (ร้อยละ

ตารางที่ 3.22 เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้กับในถุงพลาสติกของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่น และใช้เงินลงทุนมาก (บาท)

รายการ	เพาะในไม้ (จากตารางที่ 3.4)			เพาะในถุงพลาสติก (จากตารางที่ 3.15)		
	ต้นทุนรวม	ต้นทุนต่อ กิโลกรัม	อัตราร้อยละต่อ ต้นทุนรวม	ต้นทุนรวม	ต้นทุนต่อ กิโลกรัม	อัตราร้อยละต่อ ต้นทุนรวม
น้ำหนักผลผลิตรวม (กิโลกรัม)	3,000			1,500		
ต้นทุนผันแปร						
1. วัสดุคิบทางตรง	31,959.84	10.65	10.88	8,403.83	5.60	31.19
2. ค่าแรงทางตรง	14,955.60	4.99	5.09	5,464.18	3.64	20.28
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต	23,258.10	7.75	7.92	7,165.29	4.78	26.60
รวมต้นทุนผันแปร	70,173.54	23.39	23.89	21,033.30	14.02	78.07
ต้นทุนคงที่						
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร	87,779.70	29.26	29.89	5,239.98	3.49	19.45
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	23,625.75	7.88	8.05	157.37	0.11	0.58
3. ค่าแรงทางอ้อม	112,000.00	37.33	38.14	502.64	0.34	1.87
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	101.11	0.03	0.03	6.77	0.00	0.03
รวมต้นทุนคงที่	223,506.56	74.50	76.11	5,906.76	3.94	21.93
รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด	293,680.10	97.89	100.00	26,940.06	17.96	100.00

76.11) ส่วนการเพาะในถุงพลาสติก ต้นทุนการผลิตจะประกอบด้วย ต้นทุนผันแปร 13.81 บาท (ร้อยละ 77.80) และต้นทุนคงที่ 3.94 บาท (ร้อยละ 22.20)

จะเห็นได้ว่า การเพาะในถุงพลาสติก มีค่าใช้จ่ายที่จัดเป็นต้นทุนผันแปรสูง ในขณะที่มีต้นทุนคงที่ต่ำ เนื่องมาจากการใช้ปัจจัยการผลิต คือ ที่ดิน อาคาร อุปกรณ์และบุคลากรงาน ร่วมกับการผลิตเห็ดชนิดอื่น แต่การเพาะในไม้มีค่าใช้จ่ายส่วนที่เป็นต้นทุนผันแปรต่ำ ในขณะที่มีต้นทุนคงที่สูง ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผลผลิตที่ได้ต่ำ แต่ลงทุนในสินทรัพย์สูง จึงทำให้ต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัมสูงด้วย ตัวอย่างฟาร์มที่เพาะในไม้ที่เลือกมานี้ ทำการเพาะเห็ดหอมในไม้จำนวน 6,000 ท่อน แต่ได้ผลผลิตรวมเพียง 3,000 กิโลกรัม หรือเท่ากับ 0.5 กิโลกรัมต่อท่อน ซึ่งนับว่าต่ำมาก จากการสัมภาษณ์เจ้าของฟาร์มจึงทราบว่า เนื่องมาจากสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงมาก ทำให้ท่อนไม้ชะงักการออกดอก ซึ่งเป็นกรณีเฉพาะรุ่นการผลิตนี้ รุ่นการผลิตต่อไปอาจไม่ได้เป็นไปตามนี้ ส่วนตัวอย่างฟาร์มที่เพาะในถุงพลาสติกที่เลือกมาเป็นฟาร์มที่เชี่ยวชาญการเพาะเห็ดหลายชนิดและสามารถเพาะเห็ดหอมในสภาพอากาศของภาคกลางให้ออกดอกได้ผลค่อนข้างดีกล่าวคือ ประมาณ 0.3 กิโลกรัมต่อท่อนก้อนเชื้อขนาด 1 กิโลกรัม ประกอบกับการที่ฟาร์มเพาะเห็ดชนิดอื่นอยู่แล้ว จึงสามารถใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่แล้วทำให้มีต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัมต่ำ

5.3 การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอม ใน ไม้กับในถุงพลาสติกของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียว และใช้เงินลงทุนน้อย

จากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ ตามตารางที่ 3.6, 3.8 และต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติก ตามตารางที่ 3.17 นำมาคำนวณต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม ดังที่ปรากฏในตารางที่ 3.23

จากตารางที่ 3.23 สรุปได้ว่า ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในถุงพลาสติกต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม เท่ากับ 63.38 บาท และต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้ต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม เท่ากับ 21.44 บาท จะเห็นได้ว่า ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม ของการเพาะในถุงพลาสติกสูงกว่าการเพาะในไม้ถึง 41.94 บาท ในจำนวนนี้เป็น ค่าแรงทางตรง 12.50 บาท (16.21-3.71) ค่าแรงทางอ้อม 9.59 บาท (17.65-8.06) ค่าใช้จ่ายการผลิต 9.38 บาท (11.03-1.65) ค่าแรงทางตรง 5.25 บาท (10.17-4.92) ค่าเสื่อมราคาอาคาร 4.46 บาท (6.32-.86) และอื่นๆ 0.76 บาท

จากการเปรียบเทียบอัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายต่อต้นทุนรวม จะเห็นได้ว่าจากต้นทุนรวม 100 บาท การเพาะในไม้จะมีค่าแรงทางอ้อมเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุด คือ 37.60 บาท รอง

ตารางที่ 3.23 เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในไม้กับในถุงพลาสติกของฟาร์มที่ผลิตเห็ดหอมเพียงชนิดเดียวและใช้เงินลงทุนน้อย

(บาท)

รายการ	เพาะในไม้ (จากตารางที่ 3.6, 3.8)			เพาะในถุงพลาสติก (จากตารางที่ 3.17)		
น้ำหนักผลผลิตรวม (กิโลกรัม)	32,500			3,400		
	ต้นทุนรวม	ต้นทุนต่อ กิโลกรัม	อัตราร้อยละต่อ ต้นทุนรวม	ต้นทุนรวม	ต้นทุนต่อ กิโลกรัม	อัตราร้อยละต่อ ต้นทุนรวม
ต้นทุนผันแปร						
1. วัตถุดิบทางตรง	96,680.00	2.97	15.70	55,125.52	16.21	25.58
2. ค่าแรงทางตรง	49,248.00	1.52	8.00	34,575.10	10.17	16.04
3. ค่าใช้จ่ายการผลิต	36,722.00	1.13	5.96	37,489.00	11.03	17.40
รวมต้นทุนผันแปร	182,650.00	5.62	29.66	127,189.62	37.41	59.02
ต้นทุนคงที่						
1. ค่าเสื่อมราคาอาคาร	74,000.00	2.28	12.02	21,500.00	6.32	9.98
2. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	38,749.18	1.19	6.29	6,502.50	1.91	3.02
3. ค่าแรงทางอ้อม	320,000.00	9.85	51.97	60,000.00	17.65	27.84
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	360.00	0.01	0.06	310.00	0.09	0.14
รวมต้นทุนคงที่	433,109.18	13.33	70.34	88,312.50	25.97	40.98
รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด	615,759.18	18.95	100.00	215,502.12	63.38	100.00

ลงมาได้แก่ ค่าแรงทางตรง 22.96 บาท ค่าวัตถุดิบทางตรง 17.28 บาท ค่าเสื่อมราคาอาคาร 8.69 บาท ส่วนการเพาะในถุงพลาสติก ค่าแรงทางอ้อมเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ค่าวัตถุดิบทางตรง 25.58 บาท ค่าใช้จ่ายการผลิต 17.40 บาท และค่าแรงทางตรง 16.04 บาท เป็นต้น

การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเห็ดหอมในรูปของต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่ มีดังนี้ จากตารางที่ 3.23 สรุปได้ว่า การเพาะในไม่มีต้นทุนการผลิตต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม จะประกอบด้วย ต้นทุนผันแปร 10.28 บาท (ร้อยละ 47.95) และต้นทุนคงที่ 11.16 บาท (ร้อยละ 52.05) ส่วนการเพาะในถุงพลาสติก ต้นทุนการผลิตจะประกอบด้วย ต้นทุนผันแปร 37.41 บาท (ร้อยละ 59.02) และต้นทุนคงที่ 25.97 บาท (ร้อยละ 40.98)